

nr. 3 / juni 2019 – 81. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

HARALD THOMSEN,
100-ÅRIGT MEDLEM
AF GRÆNSEFORENINGEN:

“ Det sønderjyske
spørgsmål og det
nordiske samarbejde
har altid ligget
til mig

LÆS SIDE 22

TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR

Hvordan gik det til,
at Dannebrog blev det
stærkeste symbol på
danskhed?

LÆS SIDE 4-17

Kronik om Versaillestraktaten
og Europas mindretal

LÆS SIDE 32

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

3 LEDER

Af Jens Andresen

4 DANNEBROG FORTÆLLER OS HVEM VI ER SOM DANSKERE

Interview med Torben Kjersgaard Nielsen, forfatter til ny bog om Dannebrog

11 MÅ MAN FLAGE PÅ HALV STANG, NÅR HUNDEN ER DØD?

12 HVAD BETYDER DANNEBROG FOR DIG?

Interview med Mattias Tesfaye, Siegfried Matlok, Annette Neumann og Shabnam Azizi

14 DANNEBROG BLIVER FEJRET

16 SKAL DET TYSKE MINDRETAL HAVE LOV AT FLAGE MED DET TYSKE FLAG?

Interview med Christian Juhl og Martin Henriksen

17 THERKELSENS HJØRNE

18 BESØG SYDSLESVIGTELTET PÅ FOLKEMØDET PÅ BORNHOLM

20 TIDEVANDET BLIVER SUNGET IND VED VADEHAVET

22 DEN 100-ÅRIGE, DER HAR ET BANKENDE HJERTE FOR GRÆNSELANDET

29 NY HJEMMESIDE SKAL FÅ DANSKERNE TIL AT OPLEVE SYDSLESVIG

30 FEM FORSLAG TIL SOMMEROPLEVELSER I SYDSLESVIG

32 KRONIK: EUROPAS NATIONALE MINDRETAL ER ET RESULTAT AF FREDSSLUTNINGEN EFTER FØRSTE VERDENSKRIG

Af Uffe Østergård

36 DET SKER I LOKALFORENINGERNE

40 BAUHAUS HAR SAT SIG SPOR I DANSKE HJEM

Kronik om Versaillesstraktaten af historiker Uffe Østergård

Læs side 32

Hvad betyder Dannebrog for danskernes forståelse af sig selv?

Læs tema: "Dannebrog 800 år" side 4-17

Illustration: Morten Voigt

Natur og poesi mødes, når tidevandet hentes ind ved Vadehavet

Læs reportage side 20

Foto: Grænseforeningen

Foto: The signing of the Peace in the Hall of Mirrors, William Orpen/Creative Commons

LEDER

NYVALGT EU-PARLAMENT SKAL SIKRE REGIONAL UDVIKLING I EUROPA

Af Jens Andresen

Når magasinet *Grænsen* udkommer, er 13 måske 14 danskere blevet valgt til Europa-Parlamentet i Bruxelles. De skal i den næste femårige periode varetage Danmarks interesser og påvirke Europas udvikling. Det er uforståeligt, at netop dette valg ikke prioriteres højere end

tilfældet har været i Danmark, men også i Europa generelt. Med Brexit rumlende fra vest ville der ellers have været gode grunde til at gøre helt anderledes opmærksom på behovet for sammenhold. Et sammenhold, hvor vi fortsat respekterer egne nationale og kulturelle værdier, men samtidig står sammen som europæere.

I hverdagen oplever de fleste, at vi i Europa er afhængige af hinanden på tværs af grænser, især gælder den afhængighed i forhold til vores nabolande. I det dansk-tyske grænseland, hvor en fornuftig udvikling har ført os langt i den rigtige retning, er der stadig behov for øget samarbejde og mere samkvem hen over landegrænsen. Og det kommer ikke af sig selv.

Region Sønderjylland-Schleswig kunne for nylig markere afslutningen af projektet Kurskultur, der har som formål at fremme borgernes interkulturelle forståelse med hensyn til dansk-tysk livsstil og kultur, som det hedder på hjemmesiden. Projektet havde fået fire mio. kr. i tilskud fra EU's Interreg-program. Projektet, der især drejede sig om fælles aktiviteter for børn, men også grænseoverskridende arrangementer som udstillinger og koncerter, har været en stor succes.

Øget kendskab til hinanden, og især oplevelsen af fælles kulturelle aktiviteter øger forståelsen for de forskelle, som naturligvis også opleves i et grænseland som det dansk-tyske.

De nyvalgte EU-parlamentarikere har det som en meget vigtig opgave at sikre støtte til den regionale udvikling i

Europa, herunder at sikre Interreg-midlerne. Disse midler og den grænseoverskridende udvikling, som de kan være med til at fremme, er livsvigtige for et fremtidigt Europa. For Europa har ikke kun mange hovedstæder, der skal kunne tale sammen. Europa har endnu flere grænseregioner, hvor dialog over grænsen har den allerstørste betydning.

Der findes kræfter i mange europæiske lande, hvor man som i England nu tænker mere på at sikre sig selv, og ikke ser

I hverdagen oplever de fleste, at vi i Europa er afhængige af hinanden på tværs af grænser

Europa som en helhed omfattende mange nationaliteter og også minoriteter. Netop Interreg-midlerne er af stor betydning, fordi der her sikres den nødvendige dialog, som et fællesskab som EU til syvende og sidst bygger på. Dialogen kan opstå ved fælles kulturelle oplevelser, men sker naturligvis også ved en stor pendleraktivitet.

De nyvalgte EU-parlamentarikere skal sikre, at disse grænseoverskridende aktiviteter udbredes endnu mere, og de nationale parlamentarikere skal sørge for, at vi har nogle strukturer, der kan omsætte denne åbenhed til fordelagtig udvikling for lokalsamfundene.

Jens Andresen er formand i Grænseforeningen

TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR

DANNEBROG FORTÆLLER OS HVEM VI ER SOM DANSKERE

Selv om begreber som nation og folk med stor sandsynlighed er en parentes i verdenshistorien, vil mennesker altid have brug for at tilhøre et fællesskab og knytte symboler til det fællesskab. Derfor har Dannebrog en fremtid for sig, spår Torben Kjersgaard Nielsen, middelalderhistoriker og forfatter til ny bog om Dannebrog, der fylder 800 år

Af Anna-Lise Bjerager

Det vakte en del opstandelse, da alle statens institutioner i 2016 blev bedt om at tælle deres flagstænger. På de sociale medier fik sagen ligefrem et navn: "Flagstangsgate". For hvorfor skulle forsvaret og landets universiteter nu pludselig indberette antallet

af flagstænger? Snart blev det dog åbenbaret, at regeringen ønskede at markere Rigsfællesskabet med Grønland og Færøerne ved at indføre officielle flagdage. Så nu vajer det grønlandske flag på statens flagstænger på Grønlands nationaldag den 21. juni og det færøske flag

på Færøernes nationaldag den 29. juli. Optællingen viste i øvrigt, at der findes 534 statslige flagstænger i Danmark.

Ingen ved hvor mange flagstænger, der findes i private haver rundt omkring i Danmark. Men hjemme i Aarhus hos Torben Kjersgaard Nielsen, der er ►

Illustration: Morten Voigt

- lektor i middelalderhistorie på Aalborg Universitet og forfatter til bogen *Dannebrog*, står der indtil videre ingen. Han betyder dog, at han godt kunne finde på at anskaffe sig en flagstang en dag, så også han kan komme til at flage med Dannebrog, der fylder 800 år på Valdemarsdag den 15. juni og er blevet kaldt det vigtigste symbol på danskheden af nu afdøde museumsinspektør ved Museum Sønderjylland, Inge Adriansen.

“De fleste danskere er vilde med Dannebrog, og det er jeg også. Men det er efter min opfattelse ikke kun udtryk for en stigende national bevidsthed. Jeg ser det snarere som et udtryk for, at Dannebrog er et uomgængeligt og folkeligt glædesymbol, som de fleste danskere har et pragmatisk forhold til. Men selvfølgelig bruger vi Dannebrog til at markere, at vi er en del af et fællesskab. Det er nok også det, regeringen har ønsket at markere i forhold til Rigsfællesskabet ved at indføre officielle flagdage for det grønlandske og færøske flag i Danmark. Dannebrog er med til at fortælle os, hvem vi er som danskere. Men vi er jo ikke eksklusive. Der er også plads til at markere andre slags fællesskaber. Det er en vigtig pointe”, siger Torben Kjersgaard Nielsen, der gør opmærksom på, at Danmark i modsætning til mange andre lande, ikke har en egentlig flaglov, og at ikke alene det færøske og grønlandske flag frit kan hejses i Danmark når som helst, men også de øvrige nordiske flag.

DANNEBROG FOR FOLKET

I sin bog gør Torben Kjersgaard Nielsen rede for Dannebrog 800-årige historie,

Foto: Maleri af C. A. Lorentzen / Wikimedia Commons

EN MYTE BLIVER TIL

Myten om Dannebrog 800-års historie er en historie om ekspansion og korstog i begyndelsen af 1200-tallet. Der er usikkerhed om, hvorvidt myten knytter sig til et slag i 1208 eller 1219, men 1219 fastholdes. Myten blev til ca. 300 år senere, da “løsslupne historikere”, som Torben Kjersgaard Nielsen kalder dem i sin bog *Dannebrog*, nedskrev myten, der første gang optræder i Christiern Pedersens Danske Krønike fra 1520-23:

Korsfarere under ledelse af kong Valdemar 2. Sejlr mødte i sommeren 1219 uventet voldsom modstand i et slag ved Lyndanise uden for den nuværende estiske hovedstad Tallinn, der betyder danskerbyen. Slaget stod den 15. juni. Den danske korshærsstyrke var i fare for nederlag og udslettelse, og ærkebiskop Anders Sunesen hævdede sine arme mod himlen og bad. Så længe ærkebiskoppen hævdede armene, gik det fremad for de kristne danskere, men når han sænkede dem, slog de hedenske estere hårdt tilbage. Pludselig åbnede himlen sig, og et rødt banner med et hvidt kors dalede ned over de kæmpende, mens en røst rungede over kamppladsen og erklærede, at Gud ville give de danske korsfarere sejren, når flaget, det guddommelige tegn, blev holdt højt hævet. Sådan gik det: Den nordlige del af det nuværende Estland blev indlemmet i den danske konges besiddelser og var en del af Danmark, indtil det blev solgt til den gejstlige ridderorden, Den tyske Orden, i 1346.

Torben Kjersgaard Nielsen gør gældende, at dele af myten om Dannebrog er hentet fra andre fortællinger. En af dem er myten om den romerske kejser Konstantin, som i år 312 så et kors på himlen og hørte en kraftfuld stemme, der sagde: ‘Ved dette tegn skal du sejre’. En anden er fortællingen fra 2. Mosebog om israelitterne, der kæmpede mod amalekitterne. Det gik kun israelitterne godt, så længe Moses kunne holde armene hævet i bøn.

Kilde: *Dannebrog* af Torben Kjersgaard Nielsen

der har fulgt den politiske udvikling i Danmark: Det begyndte i 1200-tallet, hvor det røde flag med det hvide kors ifølge myten dalede ned fra himlen i Estland og sørgede for dansk sejr til kong Valdemar Sejrs i et slag ved Lyndanise uden for den nuværende estiske hovedstad Tallinn i en af korstogskrigene. De næste 500 år var Dannebrog statens og monarkens symbol, og kun de adelige havde et tilhørsforhold til flaget.

Men i slutningen af 1700-tallet og frem blæste nye vinde, og idéen om 'folket' opstod sammen med den nye nationalisme i hele Europa. For at opbygge og danne både folk og nation krævedes "identitetsnære symboler og erindringssteder", skriver Torben Kjersgaard Nielsen, og Dannebrog fik status af identitetsmarkør. En status, som Dannebrog har fastholdt helt op til i dag, hvor Dannebrog er hvermandseje: Danskerne lader ikke en anledning gå fra sig til at sætte flag på bordet eller i fødselsdagslagkagen, og i enhver dansk lufthavn flages der med små dannebrogsslag for at byde familie og venner velkommen hjem fra rejsen. Dannebrog bruges også kommercielt, som når supermarkederne har fødselsdagstilbud, og til sportsbegivenheder, når danske fodboldtilhængere maler Dannebrog i ansigtet – en skik, der i de senere år er blevet udbredt til resten af verden.

DANNEBROG OG DEN FÆLLES IDENTITET

Men hvorfor er Dannebrog så vigtig for danskernes selvforståelse? Først og fremmest fordi et flag er meget mere end et stykke spraglet klæde. Et flag udtrykker fællesskab, enhed og fælles identitet. I

Dannebrogs tilfælde en særlig danskhed, der kan handle om demokratisk sindelag, hygge, en særlig dansk humor og måske frisind, skriver Torben Kjersgaard Nielsen i sin bog. Men derved adskiller danskerne sig ikke fra alle andre mennesker på kloden, understreger han.

"Det interessante er jo, at alle nationer har deres egne unikke symboler, herunder især flaget, der skal vise deres helt særlige unikke karakter. Det er på en måde paradoksalt, at alle nationer udtrykker deres egenart ved at gøre brug af samme type symbol, men det har sin forklaring."

"Mennesket er et historisk og socialt væsen, der er afhængigt af at være i fællesskab med andre. Selv om nationen som fænomen måtte være en parentes i historien, vil der stadig være overgribende fællesskaber, som man med varierende intensitet vil kunne glæde sig over at være en del af. Sådan har det altid været, og sådan vil det blive ved med at være. Noget af det værste, man kan gøre mod mennesker, er at berøve dem retten til at være en del af et fællesskab, og derfor tror jeg, at de symboler, der peger hen mod dette fællesskab, vil bestå", siger Torben Kjersgaard Nielsen.

DANNEBROG I GRÆNSELANDET

Dannebrogs transformation fra myte til nationalt symbol foregik gradvist.

Traditionelt siger forskerne, at det især var efter 1. Slesvigske krig fra 1848-1850, at Dannebrog for alvor fik sit folkelige og nationale gennembrud efter Danmarks sejr over slesvig-holstenerne. Dannebrog blev symbol på 'ånden fra 48', og også i dag kender vi krigens store slagsang: "Dengang jeg drog af sted", hvor der står "For Pigen og vort Land, vi kæmpe alle Mand, og vé det usle Drog, der elsker ej sit Sprog, og ej vil ofre Liv og Blod for gamle Dannebrog!". Torben Kjersgaard Nielsen fastslår, at han ikke er ekspert i nationale

Det er på en måde paradoksalt, at alle nationer udtrykker deres egenart ved at gøre brug af samme type symbol

symboler i grænselandet, men han vover alligevel nogle overordnede betragtninger:

"I det dansk-tyske grænseland har man brugt både Dannebrog og den slesvig-holstenske blå-hvid-røde fane, der opstod i 1843 og blev forbudt af den danske regering. Et forbud, der var gældende frem til det danske nederlag i 1864. Interessant er det for mig at se, at man har brugt flagene på samme måde på hver sin side af skellet mellem dansk- og tysksindede. Man har holdt den samme slags møder og sunget ►

- den samme slags sange på Skamlingsbanken og på Knivsbjerg. I dag har jeg indtryk af, at man lever i stor fordragelighed med hinanden i grænselandet, men dengang var både Dannebrog og den slesvig-holstenske trikolore med til at understrege, at man stod i modsætning til hinanden”, siger han.

I øvrigt mener han, at Dannebrog egentlig gennembrud som folkeligt symbol skete tidligere end 1. Slesvigske Krig. Han mener, at de dramatiske begivenheder i begyndelsen af 1800-tallet med bl.a. Slaget på Reden i 1801, Københavns bombardement i 1807, statsbankerotten i 1813 og tabet af Norge i 1814 var med til at ændre opfattelsen af Dannebrog.

“Det nye københavnske borgerskab fik en stor trang til at forsvare riget og blev patriotiske i de år, og kongen ændrede opfattelse af sig selv som regent og blev en slags faderfigur. Det betød, at Dannebrog efter min mening allerede her i begyndelsen af 1800-tallet gik fra at være regentens flag til at være folkets flag.”

“I øvrigt forbød kong Frederik den Sjette faktisk private borgere at flage med Dannebrog i 1833. Det forbud skal nok ses som et udtryk for, at flere borgere havde taget flaget til sig, selv om kongen åbenbart stadig opfattede Dannebrog som et udelukkende statsligt og kongeligt symbol. Så da befolkningen svingede med Dannebrog efter sejren i 1. Slesvigske Krig, begik de faktisk lovbrud. Den borgerlige flagning blev først tilladt i 1854”, siger han.

På trods af danskernes begejstring for Dannebrog, blev flaget ikke ført i felten ved den 2. Slesvigske Krig, forklarer Tor-

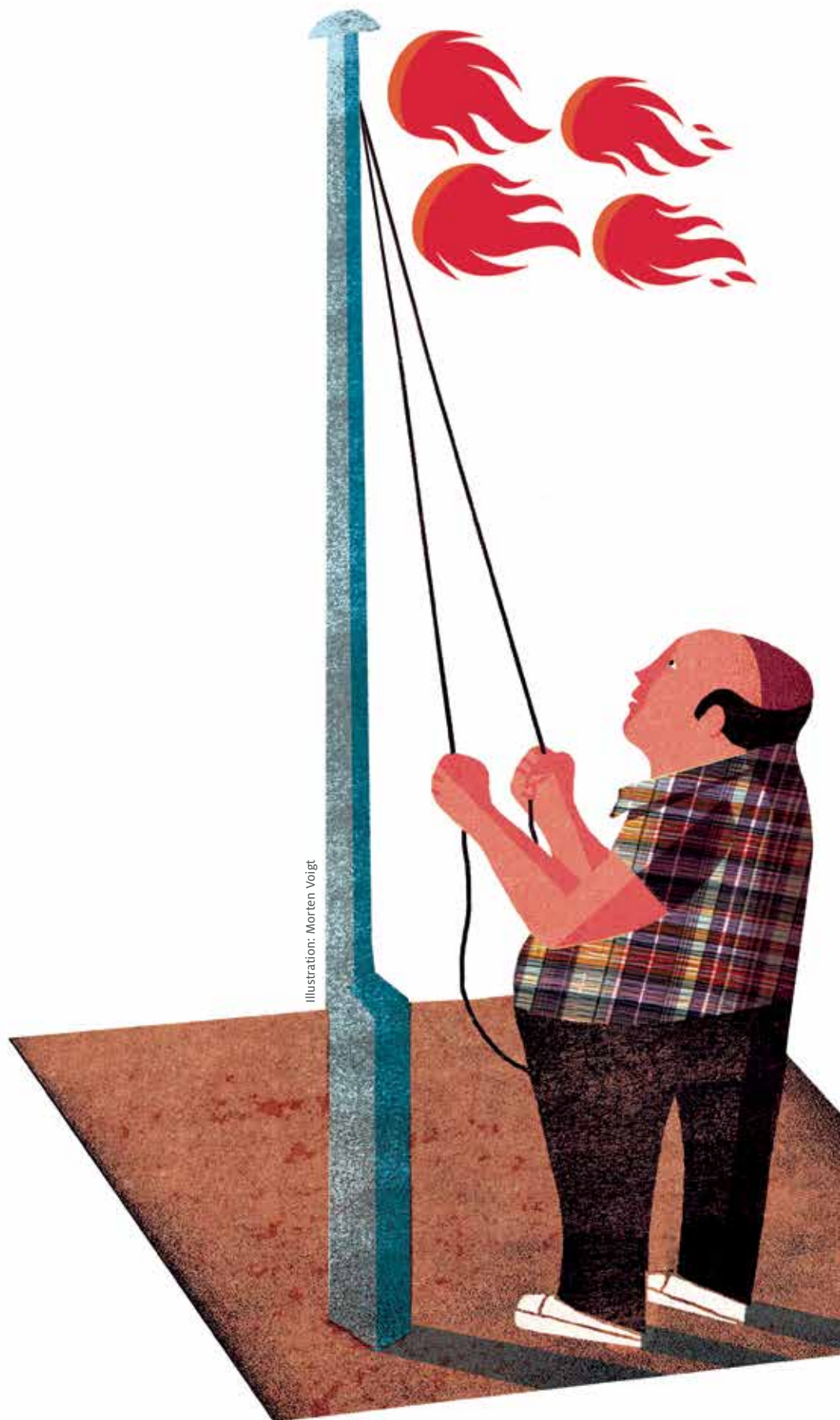

Illustration: Morten Voigt

ben Kjersgaard Nielsen. Efter nederlaget i 1864 blev Dannebrog anset som lige så ophøjet, som de involveredes følelser var dybe, skriver han i bogen, og den private flagbrug fik en ceremoniel, nærmest religiøs karakter. Mange af de skikke, der opstod dengang, bliver efterlevet også i dag. For eksempel at Dannebrog ikke må røre jorden.

DET TYSKE MINDRETAL MÅ IKKE FLAGE MED TYSK FLAG

I dag flages der stadig flittigt med Dannebrog, også i Sønderjylland, der af det tyske mindretal, der opstod efter grænsedragningen i 1920, benævnes Nord-slesvig. I henhold til bekendtgørelse om forbud mod at benytte fremmede nationsflag fra 1915 skal der indhentes særlig tilladelse hos det lokale politi, hvis man ønsker at flage med andre fremmede staters flag end de nordiske. Det tyske mindretal i Sønderjylland har for eksempel ikke lov at flage med det tyske flag, med mindre de indhenter tilladelse fra det lokale politi først.

Inden Torben Kjersgaard Nielsen begyndte at skrive sin bog om Dannebrog, troede han, at alle bare kunne flage, som de lystede. Men en venlig politibetjent fortalte ham, at han selv havde assisteret med at fjerne et flag et sted.

“Det er nu ikke min opfattelse, at det sker særlig tit, at politiet må rykke ud i den forbindelse”, siger han og fortsætter:

“Når det gælder grænselandet, har flaget været anvendt til at markere et tilhørsforhold til

enten det tyske eller det danske. I tiden under preussisk styre fra 1864 til 1920 ved vi, at dansksindede malede deres porthængsler hvide og portene røde, fordi der var forbud mod at flage med Dannebrog. Flagstængerne blev også i den periode mange steder lagt ned i en slags protest.”

“Det er måske forståeligt, at der af historiske årsager stadig kan være et vist forbehold over for det tyske flag i grænselandet. Jeg kan sagtens sidde heroppe i det nordlige Jylland og mene, at det er noget pjat, at man ikke bare kan flage med det tyske flag på samme måde, som man kan flage med det svenske i Danmark. Men nogle nulevende personer, der har været tættere på den dansk-tyske konflikt dengang, har måske en anden opfattelse, og derfor kan det give god mening at være lidt tilbageholdende med at ændre reglerne på dette område”, siger han.

DANNEBROG BLEV FORSØGT PROFANERET

Konflikt har der også været i forbindelse med Dannebrog. I de senere år ikke mindst under Muhammed-krisen i 2006, hvor billeder fra Mellemøsten viste, hvordan Dannebrog blev sat i brand og trampet på i protest imod Jyllands-Postens offentliggørelse af 12 satiriske tegninger af profeten Muhammed. Torben Kjersgaard Nielsen har gennemgået aviser fra

dengang og er i tvivl om, hvorvidt afbrændingen af Dannebrog havde den ønskede effekt.

“Dengang blev Dannebrog forsøgt

Man ønskede at signalere, at Danmark og danskerne kan udslettes, da man satte ild til Dannebrog

profaneret. Man ønskede at signalere, at Danmark og danskerne kan udslettes, da man satte ild til Dannebrog. Men for at det skal lykkes, skal nogen jo synes, at Dannebrog er hellig. Jeg er faktisk lidt i tvivl om, hvorvidt danskerne følte, at Dannebrog blev profaneret. I alt fald er der en temmelig lavmælt tone i de aviser, jeg har haft fat i fra dengang”, siger han.

I de senere år har der også været en debat i Danmark om, hvem der egentlig har retten til Dannebrog. Ikke mindst er det med jævne mellemrum blevet hævdet, at Dansk Folkeparti har taget patent på Dannebrog, som det ofte formuleres.

“Nogle danskere føler i disse år, at Dannebrog er blevet approprieret af andre danskere, som de ikke ønsker at identificere sig med. Til det er der kun at sige: Brug nu det flag. Når man siger, ►

Foto: AAU

“Jeg synes ikke, man skal være bange for at bruge flaget overhovedet”, siger Torben Kjersgaard Nielsen, der er lektor i middelalderhistorie ved Aalborg Universitet og forfatter til en ny bog om Dannebrog, der er udgivet i serien ‘100 danmarkshistorier’, Aarhus Universitet.

HVAD BETYDER DANNEBROG?

Selve navnet Dannebrog optræder første gang i en kilde fra 1380. Ordet er sammensat af ordene ‘danne-’ og ‘-brog’. Første led opfattes traditionelt som i ord som Dannevirke og Danmark, og andet led betegner et stykke stof eller klæde. Dannebrog betyder derfor i den traditionelle udlægning ‘danernes fane’.

Kilde: www.danmarkshistorien.dk

- at en bestemt gruppe har taget patent på flaget, har man jo nærmest allerede foræret dem det.”

“Derfor var det efter min mening også et selvmål af dimensioner, da Enhedslisten i 2016 forlangte Dannebrog fjernet fra folketingsalen. Hvis ikke der skulle være plads til et nationalt symbol som Dannebrog i landets parlament, hvor skulle der så? Jeg synes ikke, man skal være bange for at bruge flaget overhovedet. Vi er alle sammen rigtig gode til at afkode de forskellige sammenhænge, og hvis Dannebrog skulle blive brugt til at flage en forståelse af Danmark kun for danskere, så kan vi godt regne den ud.”

“Det nationale er i dag et omdiskuteret emne, og med de mange udfordringer med migrantkriser og kulturmøder kunne man forestille sig, at danskerne ville skrue op for den nationale retorik, når det gjaldt Dannebrog. Men det er ikke sket, og det skal vi være glade for”, siger Torben Kjersgaard Nielsen.

HVORDAN ER FLAGREGLERNE I DANMARK?

Der findes ikke en egentlig flaglov i Danmark, men reglerne om flagning er reguleret i en række forskellige forskrifter. Det er som udgangspunkt ikke tilladt at flage med andre nationalflag end Dannebrog i Danmark. Fremmede gesandter og konsuler har dog tilladelse til at flage med deres nationalflag. Desuden gælder, at det er tilladt at flage privat med det grønlandske, færøske, finske, islandske, norske og svenske flag samt FN- og EU-flaget (siden 1989) uden særlig tilladelse. Hvis man ønsker at flage med andre fremmede staters flag, skal der indhentes særlig tilladelse hos det lokale politi. Det gælder dog, at der samtidig skal flages med dansk flag af mindst samme størrelse og anbragt på en mindst lige så fremtrædende plads. Hvis man kun har én flagstang, kan der fraviges fra den regel. Der findes en række faste, officielle flagdage, som er dage med særlig national betydning. På de dage har statslige myndigheder pligt til at flage med splitflag fra deres bygninger.

Kilde: www.justitsministeriet.dk

**TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR**

Illustration: Morten Voigt

MÅ MAN FLAGE PÅ HALV STANG, NÅR HUNDEN ER DØD?

Af Anna-Lise Bjerager

Hvordan hejser man flaget på halv stang, når bedstemor er død? Henvendelser, der drejer sig om Dannebrog's brug i forbindelse med dødsfald, er tilbagevendende, når danskerne ringer til Danmarks-Samfundet, hvilket sker flere gange om dagen. Danmarks-Samfundet, der blev stiftet i 1908 og i dag arbejder for at hævde Dannebrog som nationalt symbol begynder altid med at forklare, at der ikke findes en flaglov i Danmark, men derimod en række forskellige forskrifter. Dertil er

der gennem århundreder opstået en vis praksis, som kaldes flagregler. Ifølge disse flagregler flages der på halv stang i Danmark for at udtrykke sorg: Forinden skal flaget først kortvarigt hejses til tops, og det samme gælder ved såkaldt nedhaling fra halv stang. Danmarks-Samfundet oplyser, at der kommer flere og flere henvendelser fra borgere, der vil vide, om de må hejse flaget på halv, når hunden eller kanariefuglen er død. I Danmarks-Samfundet anser man den slags henvendelser

for at være udtryk for en naturlig udvikling, fordi flere og flere danskere har et nært forhold til deres kæledyr. Rådet lyder, at man sagtens kan flage på halv stang for at udtrykke sorg over dødsfald af dyr, så længe man samtidig udviser respekt for flaget. Respekt for flaget betyder bl.a., at flaget ikke må røre jorden og ikke må være hejst om natten, med mindre flaget er belyst.

Kilde: Danmarks-Samfundet

**TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR**

HVAD BETYDER DANNEBROG

Fortalt til Merlin Christophersen

Mattias Tesfaye,
udlændinge-
og integrationsordfører
for Socialdemokratiet.
Bor i Albertslund

Foto: Socialdemokratiet

“Jeg forbinder Dannebrog med fest og farver, fødselsdag og fodbold. Og så er Dannebrog noget, vi som danskere har til fælles, og som ikke ejes af en bestemt landsdel, et parti eller en religion. Det er tydeligt i Albertslund, hvor jeg bor, og hvor der bor mange med muslimsk baggrund. Når mine børn er inviteret til fødselsdag hos kammeraterne, er der dannebrogssflag på lagkagen, uanset om der hænger koranvers på væggen og spises halal kød.

Personligt bruger jeg Dannebrog til fødselsdage, hvor vi har små flag på bordet og i kagen. Og vi har også planer om at anskaffe en flagstang til vores sommerhus.

For mig er der ikke noget negativt at sige om Dannebrog. Jeg synes, det er ekstremt vigtigt, at vi har fokus på og taler om det, der binder os sammen på tværs af forskelle, så vi ikke vokser op i kulturelle bobler. Og Dannebrog er bare et godt udgangspunkt, når vi skal diskutere det, vi har til fælles.

Jeg tror, at Dannebrog også fremover vil være et stærkt og letgenkendeligt symbol på nationalt fællesskab. For sprog, kultur og nationale symboler har fremtiden for sig i en globaliseret verden, hvor jeg mener, man skal kende sit eget nationale udgangspunkt for at kunne have internationalt udsyn og være åben over for andre. Det er for mig at se også lektien fra det dansk-tyske grænseland: Jo mere man er bevidst om sit eget nationale ståsted, jo nemmere har man ved at acceptere andres ståsted, og jo nemmere har man ved at acceptere mindretal.”

Annette Neumann, medlem af
Danmarks-Samfundets landsle-
delse og formand for Danmarks-
Samfundet, Lokalforening Syd-
slesvig, der blev grundlagt i 2017.
Bor i Store Vi ved Flensborg

Foto: SSF

“For mig betyder Dannebrog fællesskab, identitet og tryghed. Da jeg er en del af det danske mindretal i Sydslesvig, vækker Dannebrog på en måde en hjemmefølelse i mig. Jeg bliver bare glad, når jeg ser flagets rød-hvide farver. Det tyske flag siger mig til gengæld ikke så meget. Vi har dog et slesvig-holstens flag, men det har vi endnu aldrig brugt.

For min skyld måtte Dannebrog gerne være over det hele. Jeg bruger det til mærkedage, fødselsdage og fester, hvor vi stiller en lille flagstang ud foran døren, pynter op med dannebrogssdug og små flag på bordet. Forleden havde en af mine tyske kollegaer i en af grænsebutikkerne fødselsdag, og han skulle da selvfølgelig også have en lagkage med dannebrogssflag. Den blev han meget glad for. Normalt hejser jeg også flaget ifølge den danske flagkalender.

Jeg bliver ked af det, når Dannebrog bliver misbrugt. Det bliver det f.eks. ofte i reklamer, hvor flagets dimensioner og farver tit ikke stemmer, eller der bliver skrevet henover Dannebrog. Jeg synes også, at reglerne om, hvordan og hvornår Dannebrog hejses, tages ned og foldes sammen skal overholdes.

Jeg er glad for bestyrelsesarbejdet i Danmarks-Samfundet (der har til formål at udbrede kendskabet til anvendelsen af Dannebrog som et nationalt symbol, red.). Og mine bestyrelseskollegaer, der ofte har baggrund i forsvaret, er søde til at hjælpe mig med at holde styr på de forskellige ritualer, der findes i forbindelse med faneparader og andre arrangementer.

Jeg er overbevist om, at kærligheden til Dannebrog også vil fylde meget i fremtiden. Jeg har lige været til åbningen af udstillingen ‘Alle tiders Dannebrog’, og den titel minder jo om, at det både er alletiders flag og et flag for alle tider.”

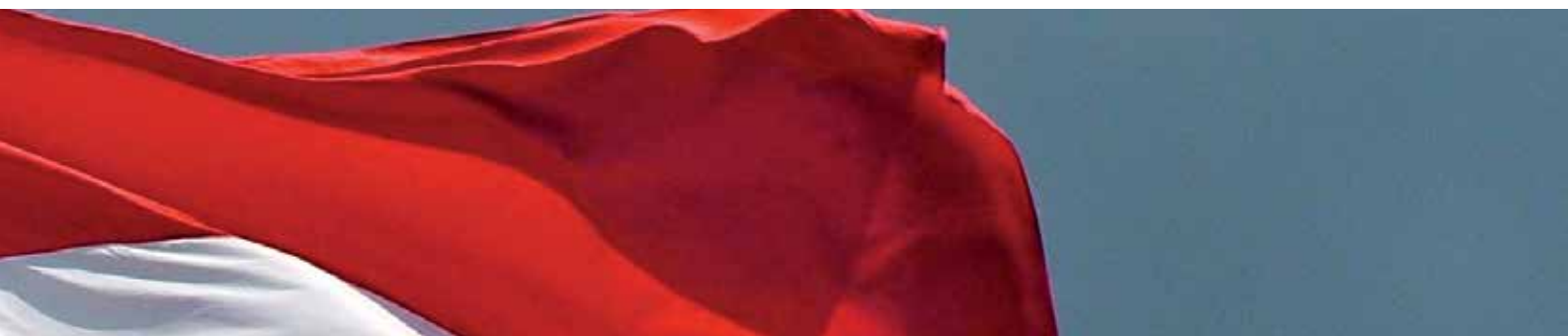

Foto: Wikimedia Commons

FOR DIG?

Foto: Karin Riggelsen/Der Nordschleswiger

Siegfried Matlok, fhv. chefredaktør for det tyske mindretals avis *Der Nordschleswiger*, Ridder af 1. grad af Dannebrog. Bor i Aabenraa

“Da jeg tilhører det tyske mindretal, betragter jeg ikke Dannebrog som værende mit flag. Men jeg har stor respekt for Dannebrog, og jeg er meget stolt af min Dannebrogorden. Jeg synes, det er et meget smukt flag. Og jeg har altid beundret danskerne for, hvor meget de holder af deres flag og bruger det som symbol på nationalt sammenhold. Dog bryder jeg mig ikke om den aktuelle ekstremisme i dansk politik, hvor Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige og Stram Kurs bruger Dannebrog til at udgrænse andre. Det gør ondt at se, men det er jo danskernes egen beslutning.

Selv bruger jeg stort set ikke Dannebrog, men til runde fødselsdage og andre særlige mærkedage har vi i min familie altid sat tre flag på bordet: Det tyske flag, EU's flag og Dannebrog. Jeg har en del dansk familie, og på den måde er alle inkluderet.

Selvom jeg nok aldrig selv ville anskaffe mig en flagstang, glæder jeg mig over, at det tyske flag Schwarz-Rot-Gold siden VM i fodbold i 2006 (der blev afholdt i Tyskland, red.) også er blevet et samlende symbol, som det er legitimt at slutte op om. Det tror jeg vi til dels kan takke de danske roligans forhold til Dannebrog for. Derfor ville det for mig at se også være nærliggende at lempe lidt på de danske flagregler og give det tyske mindretal lidt nemmere lov til at bruge det tyske flag ved festlige lejligheder.

Dannebrog er kommet for at blive. Siden flaget ifølge legenden faldt fra himlen under slaget ved Tallinn, har det især fået sit genembrud i krige. Jeg håber, at Dannebrog kun vil veje i fredstid i fremtiden – og efter fodboldsejre, men ikke mod Tyskland.”

Foto: Privat

Shabnam Azizi, jordemoderstuderende og kulturmødeambassadør i Grænseforeningen, kom til Danmark som femårig med sin familie fra Afghanistan. Bor i Aalborg og Viborg

“Mit første møde med Danmark var mødet med Dannebrog. For mig symboliserer Dannebrog danskhed, og det har altid været der til at markere særlige begivenheder: min første skoledag, fødselsdage og andre festlige lejligheder. For min familie blev Dannebrog hurtigt et symbol på fællesskab og glæde.

Vi har et lille bordflag derhjemme, som vi tager frem, når vi fejrer noget. Vi har også et afghansk flag, som for mig symboliserer alt det, mine forældre kom med og har givet videre til mig. Men det er et stort flag, som man ikke lige kan sætte frem. Så det bruger vi ikke på samme måde som det danske.

I min opvækst er mit forhold til Dannebrog dog også blevet udfordret. Jeg kan særligt huske en historietime på gymnasiet, som handlede om danskhed og Dannebrog. Dér følte jeg, at jeg pludselig blev mødt med et krav om at tage stilling: Er jeg dansk eller er jeg afghansk? Det var ret stort at skulle forholde sig til, og det vækkede splittede følelser i mig. Sidenhen er jeg kommet frem til, at jeg er både dansk og afghansk. For det ene udelukker ikke det andet.

Jeg tror, at Dannebrog også fremover vil spille en stor rolle for os danskere. For rigtig mange er det nok det stærkeste symbol på danskhed. Det er så nemt at have et flag, men så svært at samle folk. Så jeg håber, Dannebrog også i fremtiden vil stå for fællesskab, fest og glæde.”

TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR

DANNEBROG FEJRES I HELE DANMARK

Foto: BaggårdTeatret

En sitrende monolog om flagets 800 års historie. Sådan præsenteres et nyt teaterstykke på BaggårdTeatret i Svendborg, som også kommer på Danmarksturné til efteråret. Her er det Josephine Nørring, der spiller hovedrollen i teaterstykket.

Teater om Dannebrog og demokratiet

BaggårdTeatret i Svendborg har bedt to tyske manuskriptforfattere om at lave et teaterstykke om Danmark i anledning af 800-året for myten om Dannebrog. De to, Petra-Leonie Pichler og Danijel Szeredy, har skrevet stykket *Vores kamp, Hendes Historie. En sitrende monolog om flagets 800 års historie*, der allerede har været opført på Folketeatret i København, og som kommer på Danmarksturné fra 7. november til 30. november 2019. Handlingen foregår i 2023, hvor grænsen mellem Danmark og Tyskland graves ud. Målet er at adskille Danmark fra resten af Europa og gøre landet til en ø. Hovedpersonen, en ung politiker, forlader politik og opfordrer til, at danskerne ikke stemmer. Samtidig bliver hun årsag til en bevægelse under hashtagget #hvidtflag, der skifter Dannebrog ud med et hvidt flag. På BaggårdTeatrets hjemmeside loves ny politisk dramatik, der stiller spørgsmålstegn ved demokratiets duelighed.

Fotos: Dansk Plakatmuseum

Grænseforeningens Kulturmødeambassadører er repræsenteret på Dansk Plakatmuseums nye udstilling, der viser 137 plakater af Dannebrog.

Dannebrog er på plakaten

Dansk Plakatmuseum i Den Gamle By i Aarhus fejrer Dannebrog's 800 år med en udstilling med 137 plakater. Plakaterne viser i hvilket overraskende stort omfang det danske flag er blevet brugt på plakater af vidt forskellig karakter med patos og nationalfølelse, men også med stor humor og ironisk distance, hedder det på Dansk Plakatmuseums hjemmeside. Udstillingen på Dansk Plakatmuseum kan ses frem til 11. august 2019.

Fotos: SSF

De plakater, der hvert år fremstilles for at reklamere for De danske årsmøder i Sydlesvig, har som regel også Dannebrog som motiv, viser årsmødeudstillingen 2019 på Flensborghus i Flensborg.

Dannebrog fejres i Sydlesvig

Sydlesvigsk Forening (SSF) står bag en række arrangementer i anledning af Dannebrog's 800-års jubilæum. På årsmødeudstilling 2019 på Flensborghus, der arrangeres i forbindelse med De danske årsmøder i Sydlesvig 24. til 26. maj, vises værker af kunstneren Sven Dalsgaard, der siden 1960'erne har vakt opsigt med sine billeder af Dannebrog. Desuden vises udvalgte årsmødeplakater fra de seneste årtier. Desuden vil der være fokus på Dannebrog på de danske skoler i Sydlesvig, ligesom Sydlesvig er startsted for den flagstafet, som Danmarks-Samfundet har arrangeret.

Cykelstafet fra Sydlesvig til København

Hvis man vil være med til at bringe et Dannebrog'sflag fra Sydlesvig til Rådhuspladsen op til Valdemarsdag den 15. juni 2019, hvor Dannebrog fylder 800 år, så er chancen der nu. Danmarks-Samfundet og Dansk Gymnastik- og Idrætsforbund (DGI) arrangeret et seks etapers cykelstafet fra Sydlesvig til København for at fejre 800-års jubilæet. Cykelstafetten begynder den 10. juni i Husum og derfra cykler deltagerne over Flensborg, Aabenraa, Als, Fyn og Sjælland for til sidst at ende i København den 15. juni. Her vil det medbragte Dannebrog'sflag blive overrakt til Danmarks-Samfundets protektor H.K.H. prins Joachim, hvorefter det vil blive hejst på en flagstang på Rådhuspladsen. DGI, der er tovholder på cykelstafetten, sørger for overnatning og forplejning mod betaling, og deltagerne kan blive kørt med bus og cykeltrailer tilbage til deres udgangspunkt. Arrangørerne forventer, at nogle vil deltage i hele løbet fra Husum til København, mens andre vil nøjes med enkelte etaper. Man kan læse mere og tilmelde sig på www.danmarks-samfundet.dk/dannebrog-cykelstafet.

Foto: Danmarks-Samfundet

Cykelstafetten begynder i Husum i Sydlesvig og ender på Rådhuspladsen i København på Valdemarsdag den 15. juni, hvor et Dannebrog'sflag vil blive overrakt til prins Joachim.

**TEMA:
DANNEBROG, 800 ÅR**

Foto: Pxhere

SKAL DET TYSKE MINDRETAL HAVE LOV TIL AT FLAGE MED DET TYSKE FLAG?

Fortalt til Merlin Christophersen

**Christian Juhl, MF for
Enhedslisten, medlem
af Sydslesvigudvalget**

JA Selvfølgelig skal det tyske mindretal have lov til at flage med det tyske flag i Danmark. Jeg var faktisk ikke klar over, at man i Danmark ikke frit må flage med andre nationalflag end det

danske. Det synes jeg er forkert. For det er da forrykt, at firmaer og organisationer må flage offentligt med alle mulige flag, mens vi forbyder vores mindretal at bruge deres flag. Uanset om man er tysker, thailænder eller vietnameser, så synes jeg man skal have lov til at flage med det nationalflag, man har glæde ved. Der går ikke noget af Danmark og danskheden ved, at vi giver andre lov til at udtrykke deres nationalfølelse. Jeg har det grundprincip, at mindretal skal kunne føle sig hjemme i flertalssamfundet. Det gælder selvfølgelig i allerhøjeste grad i det dansk-tyske grænseland. Og ligesom man kan opleve Flensborg dækket i rød-hvide faner til De danske årsmøder i Sydslesvig (der afholdes af det danske mindretal en weekend i maj eller juni for at markere tilhørsforholdet til Danmark, red.), så skal det tyske mindretal også have lov til at hejse det tyske flag uden først at spørge politiet om lov."

Foto: Folketinget

**Martin Henriksen, MF
for Dansk Folkeparti, medlem
af Sydslesvigudvalget**

NEJ Vi skal ikke give det tyske mindretal lov til at flage med det tyske flag i Danmark. Jeg synes, det er meget fint, at vi har regler, der siger, at i Danmark flager man med

Dannebrog. Jeg synes endda, at man godt kunne stramme reglerne op, så man også skal spørge om lov for at flage med EU-flaget, FN-flaget og de nordiske landes flag. De nordiske flag skal dog have forrang for andre flag som det tyrkiske, det amerikanske og det tyske. Rigsfællesskabets flag (det grønlandske og det færøske flag, red.) skal man selvfølgelig fortsat frit kunne flage med. Der går noget af Danmark og af danskheden, når man kører gennem Danmark og ser en masse andre flag på flagstængerne end Dannebrog. Til gengæld synes jeg, det er skønt, når der flages med danske flag i Flensborg og resten af Sydslesvig. Nogle vil sige, det er dobbeltmoralisk, når jeg ikke vil lade det tyske mindretal flage med det tyske flag. Men det er nu engang min opgave at kæmpe for danskheden i Sydslesvig og i Danmark. Og desuden kan det tyske mindretal jo søge om tilladelse til at flage med det tyske flag, og den skal de da også have til særlige lejligheder. Men jeg synes ikke, politiet skal være for rundhåndet."

Foto: Folketinget

THERKELSENS HJØRNE

Dannebrog vajer på trods af bristede drømme

Af Knud-Erik Therkelsen

Dannebrog er et af de stærkeste symboler på fællesskab, vi har. Vi bruger det som symbol på familiens fællesskab, når vi flager til familiefester m.v., og som symbol på menighedens fællesskab, når vi flager til gudstjeneste eller ved religiøse højtider. Endelig bruger vi det også som symbol på det nationale fællesskab, når vi flager Grundlovsdag, ved kongehusets festdage eller for at mindes historiske begivenheder.

At bruge Dannebrog er dermed også et signal om identitet, om at høre til i fællesskabet.

Da jeg i 1980'erne var højskolelærer på Rønshoved Højskole, brugte vi i høj grad Dannebrog på den måde. Jeg husker, hvordan Hans Haarder (forstander på Rønshoved Højskole 1941-1979, red.) gennemførte en morgensamling ved flagstangen og havde bedt en af pigerne på holdet om at hejse flaget. Og hvordan jeg selv talrige gange hejste flaget, mens kursisterne sang de sidste to vers af "Jeg elsker de grønne lunde" af Johannes Helms, der skrev sangen i 1873, 11 år efter nederlaget i 1864 og efter selv at have deltaget i Treårskrigen 1848-1850:

"Om alle de drømme bristed'/du har fra din ungdom
drømt,/om trængsel og nød du fristed',/jeg elsked' dig dobbelt ømt./

Men end er der sang i skoven/højt bølger det røde flag,
end er der en Gud foroven,/der råder for Danmarks sag."

De bristede drømme, der nævnes i sangen, handler om Sydslesvig, mens det røde flag og sangen i det hele taget minder os om, at Vorherre selv råder for Danmarks sag.

Brugen af Dannebrog bliver særlig vigtig i Sydslesvig, fordi mindretallet har brug for at tydeliggøre det fællesskab, man har med hinanden og med Danmark. Og hvor er det godt, at det tyske flertalssamfund anerkender de danske sydslesvigere's trang til ved festlige lejligheder at vise deres identitet i det offentlige rum.

Dannebrog's symbolik må siges at være forandret. Det er næppe muligt at samles til flaghejsning som tidligere på Rønshoved, men flaget er der stadig som identitetssymbol, og det er blevet langt mere rummeligt. Grænseforeningen kan i sin markedsføring vise Dannebrog sammen med det tyske flag, og vi ser ofte unge danskere med indvandrerbaggrund svinge med Dannebrog. Det er godt sådan!

Dannebrog fylder 800 år den 15. juni. Det vil Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening (SSF) markere på Folkemødet på Bornholm ved at lade Dannebrog dale ned fra himlen på ny. Denne gang dog med hjælp fra en faldskærmsudspringer, som lander foran hovedscenen med et Dannebrog's flag. Selve landingsområdet, en cirkel med en diameter på 25 meter, markeres af unge sydslesvigere og Grænseforeningens Kulturmødeambassadører, alle iklædt en t-shirt med teksten "danskerne findes i mange modeller". Pointen er naturligvis, at Dannebrog er et vigtigt fælles symbol, men også et rummeligt symbol, hvor alle kan være med. Efter landingen vil Bertel Haarder (MF), der er Folkemødets fadder, holde fødselsdagstalen for Dannebrog.

*Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen*

Sydslesvig-teltet vil også i år være centrum for debat, underholdning og sønderjysk kaffebord på Folkemødet på Bornholm. Her foto fra sidste år.

Foto: Grænseforeningen

BESØG SYDSLESVIG-TELLET PÅ FOLKEMØDET PÅ BORNHOLM

Der er lagt op til folkeligt og hyggeligt samvær, når de sydslesvigske foreninger, Folketingets Sydslesvigudvalg, Den danske ambassade i Berlin, Den tyske ambassade i København og Grænseforeningen inviterer indenfor i Sydslesvig-teltet på Folkemødet på Bornholm, der i år løber af stablen fra torsdag den 13. til søndag den 16. juni.

Dannevirke, der i 2018 kom på UNESCO's Verdensarvliste vil være til debat torsdag. Hvorefter chefredaktør Jørgen Møllekær, Flensborg Avis, spørger: "Skal vi endegyldigt være dus med Tyskland?" i en debat, hvor bl.a. danske ungdomspolitikere og Bertel Haarder (V), deltager. Torsdag aften er der mulighed for at

deltage i en dansk-tysk antifordomsquiz i Sydslesvig-teltet. Den danske ambassadør i Berlin, Friis Arne Petersen, vil fredag give sit bud på, om grænsekontrollen blot er det danske svar på en international udvikling, og senere på dagen vil international kulturpolitik i det 21. århundrede blive debatteret af samme Friis Arne Petersen og den tyske ambassadør i Danmark, Andreas Meitzner. Journalist Torben Steno, Anna Libak (V) og journalist Anne Sofie Allarp debatterer globalisme versus nationalisme, når Grænseforeningen Ungdom fredag eftermiddag inviterer til debat. Fredagen afsluttes med et traditionelt lanterneoptog, der begynder ved Sydslesvig-teltet og fortsætter rundt på

Folkemødepladsen. Lørdag er fremtidens kirke i Sydslesvig til debat, og eftermiddagen byder på det populære sønderjyske kaffebord og fællessang, inden dagen afsluttes med en sprogdebat: Kan mindretal være motor for nabosprogene dansk og tysk? Søndag kan man høre om det danske sundhedsvæsen i Sydslesvig.

Der vil også være mulighed for at møde kong Christian den 10. i Sydslesvig-teltet i skikkelse af Alexander von Oettingen, prorektor på UC Syd og skuespiller på Det lille Teater Flensborg, ligesom Dannebrog's 800-års jubilæum vil blive markeret. Læs mere om dette i andre artikler her i magasinet *Grænsen*.

Foto: Steffen Riis

Det historiske talkshow, hvor kong Christian den 10., der spilles af Alexander von Oettingen, Det lille Teater i Flensborg, fortæller om Genforeningen i 1920, kan opleves på Folkemødet på Bornholm, Sydslesvig-teltet, fredag den 14. juni kl. 12.15-13.00.

MØD KONG CHRISTIAN DEN 10. PÅ BORNHOLM

Genforeningen, der fejres i 2020, bliver aktualiseret og levendegjort på dette års Folkemøde på Bornholm. Det sker når kong Christian den 10., alias Alexander von Oettingen, der er skuespiller ved Det lille Teater i Flensborg, optræder i Sydslesvig-teltet fredag d. 14. juni.

Der bliver tale om et historisk talkshow, hvor kongen interviewes om de tanker, han gør sig om Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920. Det er Jørgen Møllekær, Flensborg Avis, der med glimt i øjet vil interviewe kongen om hans ridt over den gamle grænse ved Kongeåen og perspektiver op til i dag. Det historiske talkshow er udviklet i et samarbejde med Leif Mikkelsen, sceneinstruktør på Det Lille Teater i Flensborg, og er arrangeret af Sydslesvigsk Forening og Grænseforeningen.

Foto: Colourbox

Dannebrogs 800-års jubilæum markeres på Folkemødet på Bornholm, når det på ny daler ned fra himlen – denne gang bistået af en faldskærmsudspringer

DANNEBROG DALER NED FRA HIMLEN PÅ BORNHOLM

Ifølge myten faldt Dannebrog ned fra himlen for 800 år siden under korstogene i Estland i 1219. Kom og vær med, når Dannebrog 800-års jubilæum fejres ved, at Dannebrog igen daler ned fra himlen. Det sker på Folkemødet på Bornholm lørdag den 15. juni med hjælp fra en faldskærmsudspringer, der vil bringe det rød-hvide flag sikkert ned på folkemødepladsen foran hovedscenen. Her vil Dannebrog blive modtaget af folkemængden, og der vil blive holdt fødselsdagstale for Dannebrog på hovedscenen.

TIDEVANDET BLIVER SUNGET

350 danskere hylde digteren Jens Rosendal og den sydvestjyske natur ved Bunti Strand, Vadehavet, da arrangementet 'Vi henter tidevandet ind' i maj måned blev afholdt for ottende gang

Af Alexander Leicht Rygaard

"Det er lidt ligesom Roskilde Festivalen", siger en storsmilende kvinde, da jeg sidder fast i Vadehavets mudder. Jeg griner lidt som svar og forsøger at vride gummi-støvlerne fri af muddret. Let pjaskende og med faste skridt vandrer kvinden energisk videre. Som om det store mudderlandskab foran os, der i korrekte termer kaldes for vaden, blot var en lidt ujævn græsmark. Imens begynder hornmusik og sang at lyde i det fjerne.

Magasinet *Grænsen* er taget til Vadehavet, nærmere bestemt Bunti Strand ud for Ballum, der ligger cirka 20 kilometer nord for den dansk-tysk grænse. I dag, lørdag den 11. maj, skal tidevandet hentes ind, som det hedder, for at hylde den sydvestjyske egns særprægede natur, men også for at hylde digter og Ballum-borger Jens Rosendal, der med 13 sange er den nulevende digter, som har flest sange i Højskolesangbogen. Han har desuden

skrevet sangen "Vi henter tidevandet ind", der har lagt navn og handling til arrangementet, som blev afholdt for første gang i 2012 i forbindelse med digterens 80-årsfødselsdag.

Eggen, der i så høj grad præges af Vadehavets omskiftelige og hårdføre natur, viser sig i dag fra sin bedste side. Solen står højt på en næsten skyfri blå himmel, der genspejles i den beskedne mængde vand, som tidevandet har efterladt. Imens kaster en insisterende vind hårpragten til alle sider.

"Alt her er bevægelse døgnet rundt", som gæstetaler Karsten Nissen, tidligere biskop i Viborg Stift, så præcist formulerer det indledningsvist over for de 350 fremmødte, der på trods af det flotte vejr

Solen skinnede og humøret var højt den 11. maj, da Tønder-orkesteret FDF Brass Band spillede tidevandet ind, mens de 350 deltagere gik gennem vandet og sang.

IND VED VADEHAVET

har pakket sig godt ind til lejligheden, nogen med både huer og vanter.

MØDET MED NATUREN

Alle er selvfølgelig også iført gummistøvler, for mødet med det lavvandede vadehav er også dét, det hele handler om.

Og efter at have sunget et udpluk af Jens Rosendals sange, bl.a. den nok mest kendte "Du kom med alt det der var dig" fra 1981, bevæger folkemængden sig ud på vaden. Nogen i rask tempo med flair for, hvordan skridtene skal tages i det klistrede mudder. Andre med et noget mere usikkert tråd, der gør, at ruten bliver alt andet end lige, i et forsøg på at undgå at sidde fast og miste balancen.

Efter 12 minutters gang standser alle

op. Tønder-orkestret FDF Brass Band spiller for, og der synges et par vers af "Vi henter tidevandet ind". Det er kun halvdelen af de fremmødte, som er nået med ud til det sted, hvor der synges. Der, hvor vandet bliver dybere, hvor tidevandssletten ender. Derfor gentages sangen ved strandkanten, nu med alle på fast grund, efter at tidevandet er blevet hentet ind, og mudderlandskabet, der inden længe går fra ebbe til flod, atter er blevet forceret.

Orkestret måtte i øvrigt undvære trompetisten, der blev offer for naturens kræfter. Han faldt i mudderet på vejen ud og kom gående tilbage med trompeten i den ene hånd og sin ene gummistøvle i den anden hånd.

"DET MÅ JO GÅ DEN ANDEN VEJ EN GANG"

Hovedpersonen selv, Jens Rosendal, der oprindeligt er fra Nordjylland, men har boet ved Vadehavet i over 50 år og skrevet flere sange herom, holdt sig i baggrunden, imens hans sange blev sunget, og der blev vandret på vaden. Og da seancen på stranden var ved at være ovre, tog han sig tid til at skrive et par autografer.

"Det er rigtigt flot. Der kommer jo flere og flere mennesker. Det må jo gå den anden vej engang, tænker jeg, men jeg glæder mig, så længe der kommer så mange", sagde Jens Rosendal, der den 17. maj kunne fejre sin 88-års fødselsdag.

DEN 100-ÅRIGE, DER HAR ET BANKENDE HJERTE FOR GRÆNSELANDET

Harald C. R. Thomsen har boet det meste af sit liv i Vendsyssel og har ingen familiemæssige bånd til grænselandet. Men siden sin ungdom har han været aktiv i Grænseforeningen, og nu glæder den 100-årige sig til at være med til fejringen af genforeningsjubilæet i 2020

Af Malene Fenger-Grøndahl
Foto: Lars Aarø/FOKUS

Mit første minde om Grænseforeningen er fra midten af 1920'erne. Vores lærer havde fået nogle Dybbøl-mærker tilsendt. Så han må jo have været engageret i Grænseforeningen på en eller anden måde, men jeg ved ikke præcis hvordan. Jeg var bare en lille dreng, men jeg husker tydeligt, at han kom med de der mærker og spurgte, om vi kunne tænke os at gå ud og sælge nogle af dem. Så var vi en flok drenge, der gik rundt i sognet og solgte Dybbøl-mærker. Vi blev taget godt imod, for man kendte hinanden, og mange var meget optaget af spørgsmålet om danskhed og

Sydslesvig i de år, for det var jo lige efter Genforeningen", siger Harald Thomsen, der hedder Christian Richard til mellemnavn.

Magasinet *Grænsen* er taget på besøg hos Harald Thomsen i hans rækkehus i et nyt kvarter i Brønderslev, hvor han har boet siden 1993. Indtil da boede han i centrum af Brønderslev, hvor han i over 40 år drev en papir- og kontorvarehandel i samarbejde med sin hustru Karen. Da hun døde i 1985, afhændede han butikken, men selv om han gik på pension fra sit erhvervsarbejde, blev han langt fra arbejdsløs. Han fik blot bedre tid til at ►

Harald Thomsen blev født den 30. maj 1918 i landsbyen Hundeleve i Vendsyssel. Som ung fik han arbejde i Toftlund: Jeg husker, at telefoncentralen stadig var under tysk administration", siger han.

► engagere sig i frivilligt foreningsarbejde, bl.a. i Grænseforeningen, i Foreningen Norden og i en række lokale foreninger. Desuden har han været medlem af Brønderslev Kirkes menighedsråd i 27 år, heraf 18 år som formand.

“Det sønderjyske spørgsmål og det nordiske samarbejde har altid ligget til mig. Jeg synes, at vi her i Danmark og Norden kan noget særligt. Den måde, vi arbejder sammen med hinanden og støtter hinanden. Det er noget, som vi skal værne om, og som andre nationer kan lære af”, siger han.

Så selv om der kan synes langt fra Vendsyssel til grænselandet, har det aldrig virket ulogisk for Harald Thomsen at engagere sig i Grænseforeningen, der næste år kan fejre sit 100-års jubilæum og dermed har samme alder som ham.

“Mine forældre var optaget af den sønderjyske sag. Som barn hørte jeg dem tale om Genforeningen, og folk i sognet talte også om den store begivenhed. Hvordan folket

var blevet samlet, og hvordan kong Christian red over den gamle grænse. Jeg tænker på det som et stort øjeblik og kan se det for mig, selv om jeg ikke kan huske det, for jeg var jo kun to år”, siger han med et smil.

SALMEBOG, HØJSKOLESANGBOG OG DET SØNDERJYSKE SPØRGSMÅL

Harald Thomsen blev født den 30. maj 1918 i landsbyen Hundeleve i den nordvestlige del af Vendsyssel midt mellem Løkken og Hjørring og voksede op på en mindre gård som den næst yngste af en søskendeflok på seks. Hans forældre drev gården sammen, og de havde både grise og køer, “og så var der selvfølgelig heste til arbejdet i marken”, fortæller han. Hans forældre havde begge gået på Kvissel Højskole i den lille stationsby af samme navn lidt nordvest for Frederikshavn, og med sig derfra havde de et nært forhold til salmebogen og Højskolesangbogen og en interesse for det sønderjyske spørgsmål.

“Jeg ved ikke, om de var medlemmer af Grænseforeningen, men jeg fornemmede, at de ligesom andre i sognet var optaget af, hvordan det danske mindretal syd for grænsen kunne klare sig, og hvordan man kunne støtte dem. Jeg tror ikke, at de var med ved genforeningsfesten på Dybbøl Banke i 1920. Men jeg husker, at de talte om det, og som barn syntes jeg, at det var vældig spændende. Siden kom jeg på Halvorsminde Ungdomsskole ved Hjørring, hvor lærerne og forstanderne var meget interesserede i det grænsepolitiske”, husker han.

Allerede inden Harald Thomsen kom på ungdomsskole, havde han mistet sin mor.

“Jeg fik selv en alvorlig lungebetændelse som 12-årig, som lægen sagde, at det var heldigt, at jeg overlevede. Året efter døde min mor af lungebetændelse, og min ældste søster, som ellers skulle ud at tjene, måtte blive hjemme i nogle år og hjælpe min far med at holde hus og

Harald Thomsen har altid været et foreningsmenneske og har gemt mange af de papirer, han har samlet gennem en menneskealder.

løbet af få år opnåede DuG stor tilslutning over hele landet, og i 1939 var der 30.000 medlemmer, der samledes til foredrag, idræt, folkedans, vandreture, husflidskurser m.m.

Harald Thomsen fik kendskab til DuG kort efter organisationens grundlæggelse, mens hans boede i Rønde for at tage præliminæreksamen fra gymnasiet der. Derfra flyttede han til Aarhus for at gå på Den jyske Handelshøjskole, hvorfra han tog handelseksamen i 1938. I studieårene var han aktiv i DuG, som i 1940 skiftede navn til Dansk-nordisk ungdomsforbund, og i 1942 var han med til at stifte en lokalafdeling af Foreningen Norden i Brønderslev. Omtrent samtidig meldte han sig ind i Grænseforeningen. I 2017 kunne han således – som den eneste, der havde været med fra begyndelsen – deltage i fejringen af 75-års jubilæet for Foreningen Norden i Brønderslev og blev ved samme lejlighed udnævnt til æresmedlem. Året efter blev han ligeledes udnævnt til æresmedlem af Grænseforeningen for Vendsyssel.

“Det nordiske og det sønderjyske har fulgtes ad for mig. Mit engagement i Grænseforeningen har ikke haft noget direkte med mine egne erfaringer fra grænselandet at gøre”, siger han.

TOFTLUND VED ET TILFÆLDE

Harald Thomsens familie havde ikke som sådan nogen relation til grænselandet. Men to af hans brødre kom i landbrugs-lære i Sønderjylland, den ene i Bevtoft, den anden i Toftlund, og Harald Thomsen var nede og besøge dem begge. Da han havde fået sin handelseksamen, ville han gerne blive boende i Aarhus, men da der ikke umiddelbart var nogle stillinger at få, søgte han andre steder i landet. På et tidspunkt så han en annonce i Berlingske

Tidende om en kontorassistentstilling. Så vidt han husker, fremgik det ikke, hvor i landet virksomheden lå, men han søgte om stillingen, og da han blev ringet op af direktøren og tilbudt jobbet, viste det sig, at der var tale om et firma i Toftlund i Sønderjylland.

“Så på den måde kom jeg til Toftlund, som jeg jo kendte lidt til fra min ene brors ophold dernede. Jeg havde ikke tænkt på at søge derned, og jeg havde altid vidst, at landbruget ikke var mit gebet. Som lille blev jeg ramt af polio, og selv om jeg slap nogenlunde billigt fra det, betød det, at jeg ikke kunne lave det samme fysiske arbejde på gården som mine søskende. Jeg havde en lille have med grøntsager, som jeg nød at dyrke. Jeg har også selv anlagt haven her”, siger Harald Thomsen og peger ud i den velplejede have, hvor der på terrassen står krukker med blomster i mange farver.

“Men ellers har jeg altid mest været til noget med papirer”, siger han med et blik på de sirligt ordnede bunker af papirer, han har fundet frem i anledning af magasinet *Grænsens* besøg.

Der er notater om hans foreningsarbejde, breve, avisudklip og andre papirer, der dokumenterer hans mangesidede virke. Også en gæstebog, som blev indviet, da han blev gift med sin Karen den 29. december 1944 og er ført op til hans 100-års fødselsdagsfest sidste år, har han fundet frem. Fra tiden i Toftlund har han ikke mange papirer, for opholdet varede kun et års tid. Men han nåede at få et vist indblik i stemningen i grænselandet mindre end to årtier efter Genforeningen.

TELEFONCENTRALEN VAR STADIG TYSK

“Jeg bemærkede, at der var forskel på, hvor nationalt interesserede folk var, og jeg husker, at telefoncentralen, som ►

tage sig af os mindre søskende”, fortæller han. “Så jo, det er egentlig heldigt, at jeg overhovedet nåede at blive voksen”, tilføjer han.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN

Han erindrer ikke med sikkerhed, hvordan det gik til, at han besluttede at blive medlem af Grænseforeningen, udover at det faldt naturligt som en fortsættelse af hans engagement i Det unge Grænseværn (DuG), en fællesorganisation for de eksisterende ungdomsforeninger i Sønderjylland, der blev stiftet i 1934 med det formål at være et fælles værn og en styrkelse af dansk-nordisk ånds- og kulturliv i grænselandet. I april 1933 besluttede repræsentanter for ungdomsorganisationerne ved et møde i Aabenraa at samarbejde på tværs, og efter et gymnastikstævne i Tønder med 10.000 deltagere måneden efter og et møde på Dybbøl med 40-50.000 deltagere dannede man DuG. I

Vi skal blive ved med at betragte os som ét samfund, selv om vi bor på hver sin side af grænsen

► direktørens hustru bestyrede, endnu ikke var kommet ind under Jysk Telefon, men stadig var under tysk administration”, siger han.

Efter et år i Toftlund blev Harald Thomsen tilbudt en stilling som kontorassistent hos Pedershåb Maskinfabrik i Brønderslev, hvor han arbejdede frem til 1944. Fra krigsårene husker han især en episode, hvor den lokale tyske kommandant spærrede hele Brønderslev og Hjørring af og lukkede for lys, gas og vand i tre døgn som reaktion på sabotage mod jernbanen.

“Jeg sad sammen med nogle venner og lyttede til en batteridrevet radio for at opsnappe meldinger fra Sverige og London. En af mine venner skrev referater af det, og så lavede vi et blad, *Brønderslevkureren*, inde på mit kontor og delte det ud i byen”, siger Harald Thomsen.

Under krigen mødte han også sin hustru, Karen.

“Jeg var inviteret til indvielse af et sommerhus i Lønstrup, som nogle af mine venner havde bygget. Karen var ung pige i huset hos naboen og blev inviteret med til festen. Næste dag gik vi på besøg hos hende, og da jeg så den kærlighed, der var mellem hende og de to børn i familien, faldt jeg for hende. Jeg har altid været meget glad for børn”, siger han og udpeger de nyeste billeder af sine oldebørn, som står på et bord i det åbne køkkenalrum.

Han og Karen flyttede ind i en lejlighed i Vestergade i Brønderslev i januar 1945, efter at de var blevet gift i al hast. “Den-

gang kunne man ikke få en lejlighed, hvis man ikke var gift, så selv om det egentlig ikke var planen, at vi ville gifte os på det tidspunkt, måtte vi jo få det arrangeret. Min svigerfar, som var tømrermester i Mygdal nord for Hjørring, ryddede sit værksted og lavede det om til en festsal, og så inviterede vi alle dem, der var plads til”, fortæller han.

ÅBENT HUS FOR FORENINGERNE

Samme år åbnede Harald Thomsen en kontor- og papirvarehandel i centrum af Brønderslev, hvor hans kone også hjalp til, og året efter fik de datteren Hella. Siden kom der to børnebørn og fire oldebørn til, der alle bor i københavnsområdet. Han har god kontakt med dem alle både ved højtider og i ferier. Som enke-mand har han samlet familien til en stor fest hvert femte år.

“Da jeg fyldte 70 år, inviterede jeg til åbent hus om dagen – så var jeg sikker på ikke at glemme nogen af alle dem, jeg kender fra de tusset mange foreninger, jeg er medlem af – og til festmiddag om aftenen for familien og de nærmeste venner. Det har jeg gjort siden ved min runde og halvrunde fødselsdage, så da jeg fyldte 100 år, var det syvende gang, jeg markerede min fødselsdag på den måde”, siger Harald Thomsen.

Til åbent hus-arrangementet dukkede mange af Harald Thomsens bekendte og venner fra foreningslivet op, ligesom viceborgmesteren i Brønderslev kom forbi

og opfordrede Harald til at kigge en ekstra gang i postkassen efter fødselsdagspost. “Og så var der sørme kommet brev fra dronning Margrethe, som jeg læste op for gæsterne”, siger han.

KARL OTTO MEYER KOM FORBI

På bogreolen i stuen står der biografier om så forskellige personer som kronprins ►

Harald C. Thomsen fik kørekort som 67-årig og har stadig en Peugeot 206 stående i carporten, som han jævnligt bruger til at komme ud til arrangementer i de foreninger, han er medlem af i Brønderslev og omegn. For fem år siden måtte han efter en hospitalsindlæggelse acceptere også at få et mindre 'køretøj' i form af en rollator. Med den som hjælpemiddel klarer han dagligdagen i rækkehuset selv – med lidt hjælp til indkøb, rengøring og havepasning.

► Frederik, Nelson Mandela og Karl Otto Meyer (fhv. chefredaktør på Flensborg Avis og mangeårigt landdagsmedlem i Slesvig-Holsten for mindretalspartiet Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), red.) samt en erindringsbog, *Hjertesprog*, af sidstnævntes kone, Marie Meyer. Desuden bøger om kunst, kristendom, sydslesvigsk historie og lokalhistorie fra Vendsyssel.

“Karl Otto Meyer mødte jeg nogle gange via Grænseforeningen, og han har også været på besøg herhjemme hos mig. Han

Det er helt nødvendigt at enes om at gøre noget sammen

var en stor personlighed, som har gjort meget for danskheden i Sydslesvig, så ham var jeg glad for at få lov at møde”, siger Harald Thomsen.

Han tilføjer, at han gennem årene har været på mange besøg i grænselandet, både i regi af DuG, på bilture med sin kone, datter og svigerforældre og på busture med Grænseforeningens lokalafdeling.

“Brønderslev har i mange år været venskabsby med Tønning i Sydslesvig, så der har vi haft mange gode oplevelser. Jeg har stadig kontakt med gode venner dernede, og jeg havde håbet, at jeg kunne komme derned til genforeningsjubileet, men det kan jeg nok ikke klare. Så det bliver nok

her i Vendsyssel, jeg kommer til at fejre det. Og det skal nok blive festligt. Vi skal snart mødes i bestyrelsen og planlægge det”, siger han.

VI SKAL BETRAGTE OS SOM ÉT SAMFUND

Gennem tiden har han beklædt adskillige poster i Grænseforeningen, herunder formandsposten i lokalafdelingen i Brønderslev – i dag Grænseforeningen Vendsyssel – foruden en periode med sæde i hovedbestyrelsen for Grænseforeningen. Han blev formand for Grænseforeningen i Brønderslev i 1986 og var formand frem til 2015, hvor lokalforeningerne i Brønderslev og Vrå blev slået sammen til Grænseforeningen Vendsyssel, hvor Harald Thomsen sidder i bestyrelsen.

“Medlemstallet er faldet. Det synes jeg er meget beklageligt, for det er så vigtig en sag. Vi skal vise verden, at man

kan arbejde sammen på en fredelig måde. Det er også vigtigt, at vi støtter danskerne i Sydslesvig i at bevare deres kærlighed til Danmark. Vi skal blive ved at betragte os som ét samfund, selv om vi bor på hver sin side af grænsen. Som danske har vi noget, som er værd at bevare. Jeg holder især af den nærhed, vi har til hinanden i Danmark. At man kommer sammen og hygger sig og respekterer hinanden. Jeg oplever det personligt her med mine naboer, som er nogle utroligt rare mennesker. Og heldigvis er der også mange eksempler på, at nye mindretal i Danmark bliver modtaget på en god måde, hvor de mødes med den stedlige befolkning og drikker kaffe og føler, at de er velkomne.”

Hele spørgsmålet om indvandring og grænser er imidlertid kompliceret og svært at have enkle holdninger til, synes Harald Thomsen.

“Jeg ved ikke, hvad jeg skal tænke om genindførelsen af grænsekontrollen. Det er vigtigt at have kontrol med grænsen, men om kontrollen skal være så barsk, som den er blevet, ved jeg ikke. Til gengæld er jeg ikke i tvivl om, at vi har brug for EU. Der er ganske vist en masse uro internt i EU, men det er helt nødvendigt at enes om at gøre noget sammen.”

HARALD C. R. THOMSEN er født 30. maj 1919 og har været medlem af både Grænseforeningen og Foreningen Norden i over 75 år. Han er æresmedlem af lokalafdelingerne af begge foreninger og af flere andre foreninger i Brønderslev og omegn, som han har engageret sig i. Hans seneste æresmedlemskab er af Museumsforeningen for Vildmosemuseet.

NY HJEMMESIDE SKAL FÅ DANSKERNE TIL AT OPLEVE SYDSLESVIG

Det danske mindretals nye turisme- og kulturportal 'Oplev Sydslesvig' er nu tilgængelig på en ny hjemmeside, www.oplevel-sydslesvig.dk. Målet er at få flere danskere til at møde mindretallet og opleve det sydslesvigske område, der er meget mere end billige grænsebutikker, forklarer oplevelseskoordinator Nikolai Lengefeldt

Af Alexander Leicht Rygaard

Området syd for den dansk-tyske grænse er for mange danskere lig med billige grænsebutikker og flade landområder med motorvej. Men det vil det danske mindretal i Sydslesvig nu lave om på med turisme- og kulturportalen 'Oplev Sydslesvig', der skal få danskerne til konkret at møde mindretallet.

Det forklarer Nikolai Lengefeldt, der siden oktober har været ansat som oplevelseskoordinator hos Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, hvor projektet, som hele det danske mindretal står bag, er placeret.

"Mange danskere ved ikke rigtigt, hvad der sker hernede syd for grænsen. Nogle ved måske, at der findes et dansk mindretal, men hvad det præcist betyder, ved de færreste. Det vil vi gerne ændre på, og derfor er der en mindretalsvinkel på mange af tingene på siden, og teksterne er skrevet med fokus på, at man her har at gøre med dansk-tysk historie", siger han og tilføjer, at han håber, at den nye hjemmeside vil få danskerne til at se mere af området end bare grænsebutikkerne.

DET DANSKE SPROG ER CENTRALT

Hjemmesiden, der bærer det danske mindretals slogan 'Vi gør Danmark lidt større', indeholder en lang række tilbud om oplevelser, restauranter og overnatningsmuligheder, hvor en stor del har tilknytning til det danske mindretal. Det betyder, at

der på det givne sted bliver talt dansk, hvilket selvsagt letter kommunikationen, når der kommer besøgende nordfra.

"For de fleste danskere er det svært at navigere rundt i det tyske. Mange forsøger sig på engelsk, men det kommer man desværre ikke så langt med her. Derfor står det danske sprog helt centralt. Vores nye hjemmeside er det sted, hvor man på dansk kan få det mest omfattende overblik over, hvad Sydslesvig tilbyder", forklarer Nikolai Lengefeldt og fremhæver, at det på de enkelte oplevelsessider fremgår, hvorvidt der tales dansk eller ej.

På sigt håber Nikolai Lengefeldt, at hjemmesiden vil betyde, at flere oplevelsesudbydere samt spise- og overnatningssteder kan se et større potentiale i de danske gæster.

"Vi håber, at det kan føre til flere dansk-talende ansatte rundt omkring", siger han.

EN EKSTRA GRAD AF DETALJER

Som Nikolai Lengefeldt forklarer, findes der også mange tyske tilbud på siden. Her er det dog noteret, hvis der ikke tales dansk, og tyskkundskaber er påkrævet. På de enkelte oplevelsessider er en række råd også noteret, så man som dansker ikke kommer på dybt vand på grund af kulturelle forskelle.

"F.eks. står der et sted, at man kan tage toget til Flensburg og bruge sit rejsekort, men at man skal huske at checke ud

inden Flensburg, idet der ikke er nogen check-ud-stander på Flensburg Station. Der står også, at man skal huske kontanter, når man skal ud og spise, da mange restauranter ikke tager imod betalingskort, og at saunaer i Tyskland er fælles for begge køn og foregår uden badetøj", forklarer Nikolai Lengefeldt og fortsætter.

"Den grad af detaljer, som for os, der bor her, er en selvfølge, håber vi kan være til hjælp for danskere, der måske kommer med en dansk forestilling om, hvordan tingene forholder sig", tilføjer han. ►

Nikolai Lengefeldt er ansat som oplevelseskoordinator hos Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og har udarbejdet den nye portal, Oplev Sydslesvig.

FEM FORSLAG TIL SOMMEROLEVELSER I SYDSLESVIG

Mange danskere kører sydpå, når kalenderen viser juli måned og sommerferie. Men hvad nu hvis køreturen ikke behøvede at være så lang? I samarbejde med det danske mindretals nye turisme- og kulturportal 'Oplev Sydslesvig' guider magasinet *Grænsen* til sommeroplevelser i det sydslesvigske grænseland.

Af Alexander Leicht Rygaard

Foto: Wikimedia Commons

Foto: Colourbox

Foto: erlebnisbahn.de

GOTTORP SLOT BYDER PÅ ARKÆOLOGI OG KUNST

På museumsøen i Slesvig lidt vest for byens centrum ved fjorden Slien ligger Gottorp Slot (billedet). Udover at være et betagende syn rummer Gottorp Slot også Museet for Arkæologi, som råder over mere end 10 millioner arkæologiske genstande, samt Museet for Kunst- og Kulturhistorie, hvis samling omfatter knap 120.000 kunstværker. Slottet har også en fint udsmykket kirke, der er et besøg værd. Cirka 10 minutters gang derfra findes slottets velholdte barokhave, hvor man kan se Den Gottorpske Kæmpeglobus, som er en rekonstruktion af en globus, der i begyndelsen af 1700-tallet blev ført til Sankt Petersborg.

www.schloss-gottorf.de/dk/gottorp-slot

BYVANDRINGER I FLENSBORG, DER ER BÅDE DANSK OG TYSK

Mange danskere kender den tyske grænseby Flensburg, men få kender til byens danske historie. Hos Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig tilbydes byvandring, hvor historikere med stor viden om byens fortid som dansk handelsby fører de deltagende rundt til byens vigtigste danske seværdigheder, bl.a. Oluf Samsons Gang (billedet), Helligåndskirken og Flensborghus, der i dag er kultur- og forvaltningscentrum for det danske mindretal i Sydslesvig. På turen kan man også høre om Flensborgs voksende rolle som 'romby' og besøge Johannsen Rom, Andreas Christiansens Handelshus og Vestindienpakhuset.

www.dcbib.dk

PÅ SKINNECYKEL GENNEM DEN NORDFRISISKE NATUR

På den nedlagte jernbanestrækning mellem Læk og Ondaften vest for Flensburg er der mulighed for at opleve den nordfrisiske natur på tættest hold og samtidig prøve en aktivitet af de sjældne: Skinnecykling. Det går i al sin enkelthed ud på at træde i pedalerne på en cykel, der er tilpasset jernbaneskinneerne. Den 23 kilometer lange strækning, der har navnet Draisinenbahn Nordfriesland, går gennem marker og enge, og turen kan nydes i det tempo, der passer én, idet man booker for en hel dag. Langs jernbanen er der picnicpladser og landsbykroer, hvor det er oplagt at spise en bid mad eller få sig et lille hvil. Skinnecyklen har plads til fire voksne eller to voksne og tre børn.

www.draisine-nordfriesland.de

Foto: Oliver Franke

Foto: SSF/Tim Riediger

BADELAND MED UDSIGT TIL STRAND OG KLIT

Sker det, at vejret er gråligt og koldt, kan man i vestkystbyen Sankt Peter-Ording hoppe i vandet indendørs. Badelandet Dünenetherme byder bl.a. på et bølgebassin, der er fyldt med saltvand fra havet, og et oplevelsesbassin, hvis mange gejsere, vandfaldsbrusere og strømningskanal kan underholde såvel små som store. Der er også tre forskellige rutsjebaner samt et opvarmet udendørsbassin, hvor det er muligt at svømme rundt med udsigt til stranden og klitterne. Badelandet har også et stort saunaområde, hvor man blot skal huske på, at saunaer i Tyskland deles af begge køn, og at badetøj ikke må benyttes i saunaen.

www.st-peter-ording.de/duenenthaltherme

BESØG DANNEVIRKE OG LÆR OM HISTORIEN

Et bygningsværk på mere end 30 kilometer med vådområder, volde og mure, der særligt før og under vikingetiden, men også i nyere tid har spillet en væsentlig rolle som forsvarsværk mod syd. Alt det kan man opleve på Danevirke Museum, der fortæller historien om voldanlægget Danevirke, som strækker sig fra Hollingsted i vest over byen Danevirke til Egernførde i øst, og som i 2018 blev udnævnt som UNESCO-verdensarv. Museet drives af det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), og der tilbydes rundvisninger på dansk og tysk, ligesom der også findes en udstilling om dét at være dansk i Sydslesvig.

www.danevirkemuseum.de

På den nye hjemmeside www.oplev-sydslesvig.dk kan man holde sig orienteret om, hvad der foregår i Sydslesvig og samtidig lære det danske mindretal bedre at kende.

Foto: sydslesvig.de

Den 28. juni er det 100 år siden, at
Versaillestraktaten blev underskrevet i
Spejlsalen på Versailles-slottet ved Paris.

EUROPAS NATIONALE MINDRETAL ER ET RESULTAT AF FREDSSLUTNINGEN EFTER FØRSTE VERDENSKRIG

KRONIK: Den 28. juni 2019 er det 100 år siden, at Versaillestraktaten blev underskrevet. Den blev også fødselsattesten for det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Danmark. Uffe Østergård sætter i denne kronik de europæiske mindretals fødsel ind i en historisk sammenhæng

Af Uffe Østergård

Lidt tilspidset kan man sige at nationale mindretal i Europa, herunder det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland, opstod med fredsslutningen efter Første Verdenskrig 1914-1918. Mennesker med forskellige sprog og kulturer eksisterede selvfølgelig i rigt mål før krigen. Ja, det var nærmest normen, at indbyggerne i staterne talte forskellige sprog.

Før 1914 var verden domineret af fem europæiske stormagter, Storbritannien, Den Franske Republik, Det Tyske Kejserrige, Det Russiske Imperium og dobbeltmonarkiet Østrig-Ungarn. Det Osmaniske Rige havde tabt sine besiddelser på Balkan og i Libyen, men herskede stadig over Lilleasien og Mellemøsten. USA var hastigt på vej op, men understregede konstant sin uvilje mod at blive involveret i den gamle europæiske verdens problemer. Til gengæld havde USA siden Monroe-doktrinen i 1823 (amerikansk udenrigspolitisk doktrin) forbeholdt sig retten til at dominere Nord- og Sydamerika samt Stillehavet. Latinamerika bestod af formelt selvstændige stater efter at have kæmpet sig fri af det spanske her-

redømme i 1820'erne. Men de var økonomisk set afhængige af Storbritannien og især USA, der i 1898 havde 'befriet' Cuba og Filippinerne fra Spanien.

FOLKESTYRET FØDES

Den franske revolution havde introduceret tanken om folkestyre i nationale stater og i revolutionsåret 1848 fejede nationale oprør gennem Europa. Men realiteten var stadig kulturel og sproglig forskellighed, selv om alle stater var præget af et dominerende sprog. Det var først, da staterne i anden halvdel af 1800-tallet forsøgte at germanisere, russificere og magyarisere (Ungarns forsøg på at assimilere ikke-ungarske befolkningsgrupper, red.) befolkningerne, at en national identifikation blandt mindretallene blev fremprovokeret. Det normale var, at mindretallene – som italienerne i den italienske region Veneto, der var under østrigsk herredømme frem til 1866, eller de dansksindede nordslesvigere – søgte tilslutning til et 'hjemland'. Det blev muligt efter Tysklands og Østrig-Ungarns nederlag i november 1918 og fredsslutningerne i 1919-20. Fredsslutningerne tog

udgangspunkt i princippet om 'folkenes selvbestemmelse' i præsident Woodrow Wilsons '14 punkter', som han havde fremlagt for den amerikanske kongres 8. januar 1918.

FEM TRAKTATER BLEV UNDERSKREVET

Den internationale fredsordning kaldes normalt Versaillesfreden, men det er upræcist. Der var fem traktater og forhandlingerne mellem 'de fire store', lederne fra Frankrig, Storbritannien, Italien og USA, foregik i det franske udenrigsministerium Quai d'Orsay i Paris. Kun underskrivelsen af traktaterne skete på slottene Versailles, Grand Trianon, Saint Germain, Sèvres og Neuilly-sur-Seine i 1919 og 1920. Versaillestraktaten regulerede Det Tyske Kejserrige, Grand Trianon regulerede Ungarn, Saint Germain regulerede Østrig, Sèvres regulerede Det Osmanniske Rige og Neuilly-sur-Seine regulerede Bulgarien.

Den første fredstraktat var dog Brest-Litovsk aftalen i marts 1918 mellem det bolsjeviske Rusland og centralmagterne. Her blev Rusland tvunget til store afståelser og en lang række stater som ►

Foto: The signing of the Peace in the Hall of Mirrors, William Orpen/Creative Commons

- Finland, de baltiske lande og Polen blev selvstændige under tysk beskyttelse. Andre som Ukraine, Hviderusland, Georgien og Armenien blev selvstændige, men kun for en tid. Selv om aftalen var indgået med et sejrrikt Tyskland, overlevede den det tyske nederlag, og det tog Sovjetunionen femogtyve år at genvinde det tabte. Mindretallene i Sovjetunionen fik uanset

Krigens sejrherre ønskede ikke folkeafstemninger i deres egne områder

størrelse status som nationaliteter, men ikke som internationalt anerkendte mindretal. Det skete først med opløsningen af Sovjetunionen i 1991 og kun uden for Den Russiske Føderation.

‘FOLKENES RET TIL SELVBESTEMMELSE’

Versaillestraktaten regnes normalt for den første af fredstraktaterne. Den blev underskrevet den 28. juni 1919, præcis fem år efter det attentat i Sarajevo, der havde udløst Første Verdenskrig. Traktatens artikel 231 placerede hele skylden for krigen hos Tyskland og dets allierede, der blev tvunget til at afstå betydelige territorier. Nyordningen af europakortet foregik ud fra princippet om ‘folkenes ret til selvbestemmelse’ i nationale stater. Det var især de amerikanske forhandlere under ledelse af præsident Woodrow Wilson, som førte kravet frem i samarbejde med repræsentanter for de nationale bevægelser. Som forberedelse havde de amerikanske akademikere medbragt mængder af kort og statistikker på det krigsskib, der bragte dem til Europa.

Idealet om homogene nationalstater viste sig dog vanskeligere at føre ud i praksis end forudset af geografer og historikere. Fordelingen af befolkninger passede dårligt til de klare grænser på kortet, som de havde foresvævet de idealistiske akademikere. Det søgte man at afklare ved at afholde folkeafstemninger i omstridte områder. Men kun i områder, der tilhørte krigens tabere, og som grænsede op til en ny eller en neutral stat.

Krigens sejrherre ønskede ikke folkeafstemninger i deres egne områder. Derfor var der ingen folkeafstemninger forud for, at Alsace og Lorraine blev afstået til Frankrig, der havde mistet provinserne i 1870, eller forud for, at Sydtyrol gik til Italien sammen med Veneto, Trieste og Istrien. Her blev der ikke tale om internationalt garanterede mindretal. Ud over afstemningen i Slesvig, der blev afholdt den 10. februar 1920, afholdtes fire folkeafstemninger under international kontrol: Østpreussen i 1920, Øvre Schlesien i 1921, Kärnten i 1920 og Burgenland i 1921. Endvidere blev der gennemført folkeafstemninger uden international kontrol i Vorarlberg og Salzburg, på Ålandsøerne og i Vilnius mellem Polen og Litauen.

UNGARERE BLEV SPLITTET

Trianon-traktaten af 4. juni 1920 gik hårdt ud over den ungarske halvdel af dobbeltmonarkiet Østrig-Ungarn, der mistede 72 procent af sit areal, som på det højeste havde strakt sig fra Fiume (Rijeka) i Kroatien ved Adriaterhavet til Siebenbürgen i vore dage Rumænien.

Områder med omkring fem millioner ungarsktalende blev overtaget af Rumæ-

nien, Kongeriget af Serber, Kroater og Slovenier (senere Jugoslavien), den nyoprettede republik Tjekkoslaviet og Ukraine. Det betød, at Ungarns befolkning blev reduceret til en tredjedel fra 20,8 millioner til 7 millioner efter en omtumlet periode i 1919, hvor de omgivende stater besatte så meget, som de kunne. Det efterlod en enorm hævnlyst hos ungarnerne, samtidig med at de oprettede universiteter i Budapest, som skulle fortsætte traditionerne fra de tabte områder, der havde været ungarske i flere hundrede år. Tabet er forklaringen på, at Ungarn tilsluttede sig Nazi-Tyskland under Anden Verdenskrig og deltog i invasionen af Sovjetunionen i 1941.

Princippet om folkenes selvbestemmelse førte trods sin uklarhed til opløsning af to af de store imperier, Det Osmaniske Rige og Det habsburgske monarki, mens Det Russiske Kejserrige overlevede og genetablerede sig som Sovjetunionen for først at opløses i 1991. Østrig og Ungarn blev opdelt i et antal mere eller mindre nationale efterfølgerstater. Nogle, som Polen, Tjekkoslaviet, Jugoslavien og Rumænien, blev vindere, mens Ungarn, Østrig og Bulgarien blev de store tabere. Østrigerne fik ikke lov til at slutte sig til den nye tyske republik og mistede samtidig næsten tre millioner tysktalende i Sudeterlandet til den nyoprettede stat Tjekkoslaviet. Selv om tyskerne udgjorde flertallet i mange områder, og deres partier var med i regeringerne, var sudeter-tyskerne et mindretal på linje med de tyske mindretal i Jugoslavien, Rumænien, Polen, Ungarn, de baltiske stater og Sovjetunionen. Også Sydtyrol, der tilfaldt Italien efter fredsslutningen i Versailles, rummede et tysk mindretal, der dog var et flertal i deres eget område omkring Bolzano/Bozen. Først Hitler fik i løbet af sin tid ved magten samlet de fleste tysktalende i én stat, men hans tusindårsrige varede som bekendt kun til foråret 1945.

STEMMERET SOM MODYDELSE FOR KRIGENS OFRE

Første Verdenskrig blev forklaret som et resultat af overdreven nationalismen i de europæiske stater. Hvad enten det nu er rigtigt eller ej, står det fast, at denne første industrialiserede massekrig bragte flertallet af de europæiske nationer på omgangshøjde i national udvikling. Flertallet af de krigsførende stater gav deres egne befolkninger, herunder kvinderne, stemmeret som modydelse for deres ofre under krigen. 'Folkenes selvbestemmelse' som internationalt princip indebar, at hvert enkelt menneske retligt set skulle tilhøre én og kun én nation, og at der skulle være overensstemmelse mellem nationalt og statsligt tilhørsforhold. Men det førte også til anerkendelse af nationale mindretal, som der siden er blevet stadig flere af.

Folkeretligt blev princippet om national selvbestemmelse stadfæstet med Folkenes Forbund i 1919. Trods titlen var der tale om en sammenslutning af stater, der gjorde krav på at være nationer, som det fremgår af den engelske og den franske betegnelse League of Nations og Société des Nations.

MINDRETAL FIK RET TIL EGET SPROG OG EGEN KULTUR

I første omgang virkede mindretalsbeskyttelsen mest til gunst for Tyskland og Ungarn. Det skyldtes, at de som tabere havde afstået mest territorium, og derfor havde Tyskland og Ungarn de største mindretal uden for statens grænser. Fredstraktaterne i Versailles, Saint Germain, Trianon, Sèvres og Neuilly-sur-Seine rummede for første gang bestemmelser om mindretals ret til eget sprog og kultur, og det blev overladt til det nyoprettede Folkenes Forbund at overvåge, om disse forpligtelser blev overholdt.

De nye stater afskyede disse klausuler, som de opfattede som begrænsninger af deres suverænitet. Samtidig beklagede repræsentanter for minoriteterne sig over, at

bestemmelserne var ineffektive, fordi Folkenes Forbund med sæde i Genève aldrig etablerede organer til at overvåge opfyldelsen af mindretalsgarantierne. Hovedresultatet af den internationale anerkendelse af nationale mindretal var, at den gav stødet til videnskabelige undersøgelser af mindretallene i Østeuropa. Den britiske Ungarn-specialist C. A. Macartney udarbejdede for Folkeforbundet den første samlede oversigt over de nationale minoriteter i 1934.

Selv om der med Anden Verdenskrigs fordrivelser og udryddelser skete en vis tilpasning mellem stater og nationaliteter, især i Øst- og Centraleuropa, var nationale mindretal på ingen måde et overstået kapitel i 1945. Tværtimod blev det muligt at anerkende mindretal i andet end taberlande. FN's menneskerettighedserklæring vandt bredere anvendelse end Folkeforbundets mindretalsbeskyttelse, og i takt hermed blev man opmærksom på mindretal andre steder end i de klassiske omstridte områder som Slesvig, Alsace-Lorraine, Sydtyrol, Schlesien (Slask), Val d'Aosta og Pula-halvøen mellem Fiume (Rijeka) og Trieste. Stadig flere grupper søgte anerkendelse som nationale mindretal og er nu beskyttet af EU, samtidig med at mindretalssprog blev anerkendt som regionale sprog i Spanien, Frankrig, Storbritannien og andre lande. Om det vil føre til opløsning af staterne og balkanisering af Europa, sådan som flertallet af spanierne frygter i konfrontationen med katalanernes krav om selvstændighed, er det for tidligt at afgøre. Men nationale mindretal ser ud til at have medvind i Europa hundrede år efter de blev anerkendt.

DELINGEN AF SLESVIG OG MINDRETALLENE

Selv om det ikke altid gøres klart i danske fremstillinger, var folkeafstemningerne i Slesvig i 1920, som delte provinsen og bragte to hundrede tusinde dansktalende sønderjyder 'hjem' til Danmark, en del af den internationale fredsordning efter Første Verdenskrig. Derfor blev afstem-

ningerne i 1920 overvåget af en international kommission og garanteret af franske tropper. Vigtigt er, at mindretallene blev defineret ud fra sindelag med den berømte formulering "Minderheit ist wer will". Ved den dansk-tyske grænse blev der ikke afsluttet nogen international traktat. Danmark ønskede ikke at give det store naboland legal mulighed for at blande sig i forholdene med henvisning til en traktat om beskyttelse af 'sit' mindretal. Set fra dansk side måtte det være mere end tilstrækkeligt, at tysksindede borgere var garanteret samme rettigheder som alle andre danske statsborgere, herunder retten til at oprette egne skoler. Stater som Danmark, USA og Frankrig har kun yderst nødtvunget givet deres enkelte grupper af borgere særlige rettigheder, idet det ville stride mod princippet om lighed for loven. Kollektive rettigheder lyder demokratisk, men bryder med princippet om almenyldighed og universelle rettigheder. Desuden ville særlige mindretalsrettigheder garanteret af 'modernationen' bryde med 'værtslandets' suverænitet.

Først i 1955 reguleredes forholdene for det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland med de såkaldte Bonn-København erklæringer. Det elegante ved denne aftale er, at den ikke krænker parternes suverænitet. Den danske stat garanterer det tyske mindretals rettigheder, mens den tyske stat garanterer forholdene på sit territorium. Det internationale ligger i, at indholdet i de to sæt garantier er forhandlet mellem staterne og svarer til hinanden.

Foto: CBS

UFFE ØSTERGÅRD, professor emeritus i dansk og europæisk historie, forfatter til en række bøger, senest *Hvorhen Europa?*

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

TOM BUK-SWIENTY FORTÆLLER OM SIN SENESTE BOG

Historiker og journalist Tom Buk-Swienty har skrevet flere bøger om krigen i 1864, og det var bøgerne *Slagtebænk Dybbøl* og *Dommedag Als*, som filminstruktør Ole Bornedal var inspireret af, da han skrev manuskriptet til den stort anlagte DR-serie *1864*, der blev sendt i efteråret 2014. I Tom Buk-Swientys seneste værk *Det ensomme hjerte* fra 2017 er det dog en anden krig, der udgør omdrejningspunktet, nemlig Anden Verdenskrig. Grænseforeningen for Aarhus har arrangeret et foredrag med forfatteren, der også vil fortælle om sin egen opvækst i Sønderjylland. Det sker den 9. september kl. 19.30 i Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Riskov.

TIDLIGERE FORMAND FOR FOLKETINGET HOLDER GRUNDLOVSTALE

Den 5. juni kl. 15 er der folketingsvalg i Danmark, men inden valgstederne lukkes, og resultatet offentliggøres, holder Grænseforeningen for Randers og omegn grundlovsmøde, hvor Christian Mejdahl, tidligere formand for Folketinget, vil holde tale. Den tidligere Venstre-politiker var medlem af Folketinget fra 1987 til 2007, og bestred de sidste fire år rollen som formand for Folketinget. Grundlovsarrangementet, hvor der også vil være fællessang og kaffe, finder sted i Sct. Clemens Kirke, Parkboulevarden 15, Randers.

Foto: Anne Mette Holstein

Grænseforeningen for Kolding og omegn arrangerer den 7. juni en cykeltur langs 20 kilometer af 1864-grænsen, som også er kendt som Kongeågrænsen.

CYKELTUR LANGS 1864-GRÆNSEN

Som resultat af det danske nederlag i 1864-krigen blev den dansk-tyske grænse rykket, således at Sønderjylland blev tysk. I dag går grænsen væsentligt længere sydpå, men at det i 56 år så anderledes ud, kan stadig ses flere steder i det sydjyske landskab, bl.a. i form af gamle grænseovergangssteder, gendarmhuse og genforeningssten. Det skal Grænseforeningen for Kolding og omegn opleve, når man den 7. juni kl. 10 tager på cykeltur langs 20 kilometer af 1864-grænsen. Turen begynder kl. 10 ved Genforenings- og Grænsemuseet, Koldingvej 52, Christiansfeld. Turen afsluttes tilbage ved museet, hvor der vil være rundvisning.

Foto: Sønderborg Kommune

Der vil være flaghejsning på Slotsskajen i Sønderborg på Valdemarsdag den 15. juni kl. 8 arrangeret af Grænseforeningen for Sønderborg.

DANNEBROG FEJRES I SØNDERBORG

I 2019 er det 800 år siden, at Dannebrog ifølge fortællingen faldt ned fra himlen i Estland. Det markerer Grænseforeningen for Sønderborg med en flaghejsning på Slotsskajen i Sønderborg, hvor der også vil være morgenkaffe samt sang ved mandskoret fra Sønderborg. Det sker lørdag den 15. juni kl. 8.

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne åbne for alle.

SYDDANMARK

Kreds 20

22. august kl. 17.00. Kvarterhuset, Junghansvej 121, Kolding. Foredraget "Fra mod hinanden til med hinanden" ved tidl. generalkonsul i Flensborg, Henrik Becker-Christensen. Arrangeret i samarbejde med Folkeuniversitetet. Tilmelding senest den 20. maj til Kirsten Rykind-Eriksen på 40 26 54 89 eller rykind@bbsyd.dk. Pris: 50 kr. (inkl. kaffe).

Sønderborg

15. juni kl. 08.00. Slotkajen, Sønderborg. Markering af Dannebrog 800 års jubilæum med flaghejsning ved slotkajen. Sang ved mandskoret fra Sønderborg. Der serveres morgenkaffe.

MIDTJYLLAND

Kreds 21

14. september kl. 12.00. Vesterled, Vedsterledvej, Hvide Sande. Årsmøde med middag. Entré: 150 kr. Randers og omegn

5. juni kl. 15.00. Sct. Clemens Kirke, Parkboulevarden 15, Randers. Grundlovsmøde med fællessang samt tale af tidligere formand for folketinget Christian Mejdahl. Der serveres kaffe. Arrangeret i samarbejde med Sct. Clemens Kirke.

Skanderborg og omegn

25. august kl. 11.00. Ejer Bavnehøj, Skanderborg. Grænseforeningens Folkemøde på Ejer Bavnehøj med friluftsgudstjeneste

ved provst Jacob Køhn Andersen. Det øvrige program følger.

Aarhus

9. september kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Risskov. Foredrag ved forfatter Tom Buk-Swienty, der fortæller om sin bog "Det ensomme hjerte" og om sin baggrund i Sønderjylland.

TURE OG REJSER ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

Medmindre andet er nævnt, er turene åbne for alle.

SYDDANMARK

Fredericia – Middelfart

12. september kl. 09.30. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Fredericia Banegård. Besøg på Jaruplund Højskole, hvor der vil være frokost, og på Danevirke Museum, hvor der vil være rundvisning. Hjemkomst kl. ca. 18.30. Tilmelding og betaling senest 3. september til Marie Fink-Nielsen på 40 92 77 42 eller marie.fink-nielsen@gmail.com. Betaling sker til kontoen 2440 9200500097. Pris for medlemmer: 550 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.)

Fyn

24. august kl. 07.30. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Toldbodgade, Nyborg. Besøg på Chr. Lassens Mindestuer, sejltur på Slien til Mysunde samt rundvisning på Holm ved Nils Vollertsen. Tilmelding og betaling senest 1. juli til Eskild Gormsen på 22 78 43 62 eller begormsen@anarki.dk. Betaling sker til kontoen 2018 7785627094. Pris for medlemmer: 450 kr. (ikke-medlemmer 550 kr.)

Haderslev

28. september kl. 08.00. Udflugt til Landdagen i Kiel med afgang fra Jomfrustien, Haderslev. Rundvisning ved SSW's landsformand Flemming Meyer. Efterfølgende middag og tur til Nicolaikiche i Eckernförde, hvor der vil blive serveret kaffe. Tilmelding til Finn Lyster på 74 52 59 79 eller 28 31 42 41 eller llstr@post12.tele.dk. Tilmelding kan også ske til Peter Popp Andersen på 74 56 22 77 eller 20 66 76 22 eller kapopp@outlook.dk. Pris for medlemmer: 400 kr. (ikke-medlemmer 500 kr.)

Kolding og omegn

7. juni kl. 10.00. Cykeltur langs en del af 1864-grænsen med afgang fra Genforenings- og Grænsemuseet, Koldingvej 52, Christiansfeld. Knap 20 kilometer cykeltur, hvor flere grænseovergangssteder, gamle gendarmhuse og genforeningssten passeres. Afsluttes med rundvisning på Genforenings- og Grænsemuseet og kaffe på Frederikshøj Kro. Tilmelding senest 1. juni til 40 32 98 87. Pris: 100 kr. (inkl. kaffe)

7. september kl. 10.00. Tur til Gråsten med besøg på Gråsten Slot, Papirmuseet og Det Gamle Apotek, hvor der vil blive serveret kaffe. Tilmelding senest 2. september til 40 32 98 87. Pris: 60 kr. (inkl. kaffe og kage).

Sønderborg

22. juni kl. 08.30. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Nedre Parkering, Alsion, Sønderborg. Bus til Rendsborg, hvor fæstningen, paradepladsen, Det Jødiske Museum samt Nordart besøges. Efterfølgende middag på Restaurant St. Knudsborg. Tilmelding senest 12. juni til 61 77 85 15 eller kifanoeg@gmail.com. Betaling sker til kontoen 9797 000119400. Pris: 400 kr. (ikke-medlemmer 475 kr.).

7. september kl. 08.00. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Nedre Parkering, Alsion, Sønderborg. Bus til Tønning med besøg på Multimar-museet og Ejderdæmningen samt et kystsikringsanlæg ved Vadehavet.

Tønder

30. juni kl. 08.00. Udflugt med besøg i Schackenborg, Højer samt middag på Hohenwarte og eftermiddagskaffe på Klægager, den gamle digegreves gård, i Ballum Vesterende. Tilmelding til Torben Ravn på 21 43 23 90.

Aabenraa

7. juni kl. 13.00. Udflugt til Christiansfeld med afgang fra Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Turen bliver guidet af Lorens Asmussen, Christiansfeld Centret. Tilmelding senest 31. maj kl. 12.00 til Calle Bork Thams på 30 59 53 39 eller calbethams@gmail.com. Pris: 250 kr. (inkl. transport, guidning og kaffe)

MIDTJYLLAND

Silkeborg-Hammel og omegn

16. september kl. 07.45. Todaystur til København med afgang fra p-pladsen ved Jyske Arena, Ansvej 114, Silkeborg. Besøg på Grænseforeningens sekretariat, Peder Skrams Gade, samt Arbejdermuseet, Grundtvigskirken og Christiansborg, hvor Christian Juhl, medlem af præsidiet og Sydslesvigudvalget, vil vise rundt. Overnatning på Hotel Absalon. Turansvarlige er Paul Rathje (22 74 18 67) fra Silkeborg-Hammel Grænseforening og Karen Marie Ravn (21 84 36 56) fra Viborgegnens Grænseforening. Arrangeret i samarbejde med Viborgegnens Grænseforening og ANS Rejser. Pris: 2.375 kr. ▶

► Ringkøbing og omegn

15. august kl. 17.00. Udflugt til Stauning med afgang fra Museumspladsen, Ringkøbing. Besøg på Danmarks Flymuseum med efterfølgende grillaften. Tilmelding senest 12. august til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris: 150 kr. (inkl. bus og traktament).

Skanderborg og omegn

12. juni kl. 08.00. Udflugt til den nordfrisiske halvø Ejdersted med frokost Roter Haubarg. Også sluserne i Tønning samt Ejderdæmningen vil blive besøgt. Tilmelding til 22 48 64 73.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

14. juni kl. 18.00. Spejdersøen, Drosselvej 38, Tarm. Grillaften

med gåtur guidet af Jens Hasager, tidligere spejderleder i Tarm. Pris: 75 kr. (inkl. mad og drikke).

24. august kl. 07.15. Udflugt til Sønderjylland og Sydslesvig med afgang fra Skjern Tekniske Skole, Skolebyen, Skjern. Besøg på Zeppelin- og Garnisonmuseum i Tønder samt rundvisning og middag i venskabsbyen Lade-

lund. Hjemkomst cirka 21.45. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com. Pris for medlemmer: 550 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.)

Viborgegnen

16. september kl. 07.00. Todaystur til København med afgang fra Tinghallen, Tingvej 2, Viborg. Besøg på Grænseforeningens sekretariat i Peder Skrams Gade samt

Annonce

Flensborg Avis digital + tablet + cover* iPad 2018 eller Samsung Galaxy Tab A 10.5

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 10.5 inkl. cover.

Pris pr. måned 195,- kroner
Engangsbetaling 750,- kroner

*Så længe lager haves

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Herved bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

- ☐ iPad 9,7" WIFI 32 GB inkl. cover
☐ Samsung Galaxy Tab A 10.5 WIFI 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn _____

Gade _____

Postnr. By _____

Telefon _____

E-mail _____

Dato _____

Underskrift _____

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/yArY.

- ☐ Kontakt mig pr. mail
☐ Kontakt mig pr. brev
☐ Kontakt mig telefonisk
☐ Kontakt mig pr. newsletter

Arbejdermuseet, Grundtvigskirken og Christiansborg, hvor Christian Juhl, medlem af præsidiat og Folкетинgets Sydslesvigudvalg, vil vise rundt. Overnatning på Hotel Absalon. Turansvarlige er Paul Rathje (22 74 18 67) fra Silkeborg-Hammel Grænseforening og Karen Marie Ravn (21 84 36 56) fra Viborgegnens Grænseforening. Arrangeret i samarbejde med Grænseforening for Silkeborg-Hammel og omegn for ANS Rejser. Pris: 2.375 kr.

SJÆLLAND

Guldborgsund

25. august kl. 10.00. Udflugt til Maribosøerne med turbåden Anemonen. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen for Lolland. Tilmelding senest 19. august på 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris for medlemmer: 150 kr. (inkl. sejltur, guide, kage og kaffe) (ikke-medlemmer 200 kr.).

Lolland

25. august kl. 10.00. Udflugt til Maribosøerne med turbåden Anemonen. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen for Guldborgsund. Tilmelding senest 19. august på 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris for medlemmer: 150 kr. (inkl. sejltur, guide, kage og kaffe) (ikke-medlemmer 200 kr.).

Ringsted og omegn

13. september kl. 08.00. Tredagstur til Sydslesvig bl.a. med besøg på Vadehavscetret ved Ribe, koncentrationslejren Husum Schwesing, Lyksborg Slot og Hedeby. Tilmelding senest 20. august til Mogens Larsen på 25 21 30 51 eller mogensklarsen@mail.dk. Pris: 2995 kr. (plus 300 kr. ved enkeltværelse).

HØVEDSTADEN

Hillerød

20. august kl. 11.30. Udflugt til Mosede Fort, Mosede Strandvej 87a, Greve. Pris for medlemmer: 75 kr. (ikke-medlemmer 90 kr.).

6. september kl. 08.00. Tredagstur til Sønderjylland og Sydslesvig med afgang fra både Helsingør, Espergærde, Hillerød og Jørunde. Bl.a. besøges Vadehavscetret ved Ribe, Egernfærde danske kirke, Flensborghus og det tyske mindretals kontor i Aabenraa. Tilmelding til Bent Kauffmann på 48 25 2511 eller bent@panikrejser.dk. Betaling sker til kontoen 2348 0742761169. Pris for medlemmer: 3200 kr. (plus 250 kr. ved enkeltværelse) (ikke-medlemmer 3500 kr.).

Københavns Vestegn

13. september 07.30. Tredagstur til Sønderjylland med afgang fra Lyngby St., Herlev St., og Høje Taastrup St. Bl.a. besøges Tirpitz Museum, Schackenborg Slot, Trøjborg Slotsruin og Zeppelin- & Garnisonsmuseum i Tønder. Tilmelding til Marlies Lorenzen på 25 33 56 89 eller 44 84 45 27 eller marliesgun@gmail.com. Betaling sker til kontoen 1552 5722950. Depositum på 1000 kr. betales ved tilmelding. Restbeløb betales senest 30. august. Pris: 2700 kr. (plus 200 kr. ved enkeltværelse).

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk.
Deadline: 6. juli 2019.

Grænsen nr. 3/juni 2019

81. årgang

Udgiver

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Lars Aarø/FOKUS

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2019

Nr. 4: 22. august
Nr. 5: 10. oktober
Nr. 6: 5. december
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:

www.graenseforeningen.dk/gransen

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Grænseforeningen Ungdom

Max Kahrman, Frederiksberg
Frigga Loeck, Frederiksberg

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

POST

PP

DANMARK

Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138

Udstillingen Bauhaus - #itsalldesign kan ses på Designmuseum Danmark i København indtil 1. december 2019. Udstillingen er udviklet af Vitra Designmuseum og Bundeskunsthalle Bonn. Designmuseum Danmark har tilføjet en sektion om Bauhaus' betydning i dansk arkitektur og design. www.designmuseum.dk

BAUHAUS HAR SAT SIG SPOR I DANSKE HJEM

I år er det 100 år siden, at Bauhaus-skolen blev grundlagt i Weimar i Tyskland. Det fejres med festivaler og nye museer i Tyskland og med en stor udstilling på Designmuseum Danmark i København

Af Malene Fenger-Grøndahl

Når danskere i tusindvis skænker kaffe af en cylinderformet Stelton-termokande, gør de brug af dansk design, der trækker på ideer fra Bauhaus, der var en tysk skole for kunst, arkitektur og formgivning.

Bauhaus-skolen, som i april i år kunne fejre 100-års jubilæum, eksisterede ganske vist kun i 14 år, inden den i 1933 måtte lukke på grund af modstand fra det nationalsocialistiske styre. Men skolens betydning blev enorm, forklarer Christian Holmsted Olesen, der er udstillings- og samlingschef på Designmuseum Danmark i København, som i marts åbnede udstillingen, Bauhaus - #itsalldesign:

“Selv om der i dag er sket en globalisering, så er arven fra Bauhaus stadig tydelig. Bauhaus samlede en masse tendenser i tiden og fik dem til at spille sammen.”

Bauhaus-skolen blev grundlagt i Weimar i 1919 af arkitekten Walter Gropius, der samlede kunstnere, designere, teaterfolk og arkitekter i et eksperimenterende tværfagligt miljø. I 1926 flyttede skolen til Dessau, hvor bystyret var mere åbent over for skolens radikale ideer, og hvor der var en stærk industri, som skolen kunne samarbejde med. Skolen i Dessau måtte dog lukke allerede i 1932, og også den private Bauhaus-skole i Berlin, som

blev åbnet, da skolen i Dessau blev lukket på grund af politisk modstand, måtte lukke, da nazisterne kom til magten. Herefter flygtede en del af Bauhaus-folkene til bl.a. USA, Israel og Schweiz, hvor flere grundlagde nye skoler for industrielt design.

Flere danske arkitekter, bl.a. Arne Jacobsen, begyndte tidligt at bruge ideerne fra Bauhaus i en tilpasset form.

“Inden for dansk design har man generelt anlagt en pragmatisk, snusfornuftig linje, hvor man ikke har forsøgt at revolutionere samfundet, men i stedet har videreført de ting, der fungerede godt, og forfinet og raffineret dem,” siger Christian Holmsted Olesen.

I Tyskland er der åbnet et nyt Bauhaus-museum i Weimar, og 100-årsjubilæet markeres med festivaler, udstillinger og workshops i bl.a. Dessau, Weimar og Berlin.

“Man bruger flere penge på at fejre Bauhaus, end man har gjort på at fejre Luther, Goethe eller Schiller. Bauhaus er blevet ikon for en tysk succeshistorie fra det 20. århundrede, som opstod i et demokratisk og eksperimenterende miljø, der kom til at stå i modsætning til nazismen. Bauhaus blev allerede i sin samtid et brand og er det i høj grad stadig. Også i Danmark,” siger Christian Holmsted Olesen.

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@grænseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63